

ETHICA NATURALIS

SEU

DOCUMENTA MORALIA

e

Variis rerum Naturalium proprietatib⁹

Virtutum Vitiorumq³ symbolicis

imaginibus collecta.

a

Christophoro Weigelio
Norimbergæ.

[1734]

Sol.
Etiam Divinum inflammet amorem.

I.

ADspice fulgentem, qui pendet in æthere, Solem,
Gaudia quot vultu non facit ille suo!
Et vagus, in silvis, & in aere, concinit ales,
Squammigerumque salit, lanigerumque pecus.
Luce sua gemmæ, floresque colore triumphant.
Verbo: ubi Sol, mundo tunc nova vita, redit.
Pulcrior at Sole est, & Sole potentior Autor,
Gratiæ & hic radios spargit ubique suæ.
Quis tamen hunc nescit? quis laudat, & ardet amore?
O quam mortales frigida corda sumus!

Luna.

Monet rubicunda pudoris.

II.

ALtera fax coeli Sol est, fax altera Luna:
Ista regit noctes, ut regit ille dies.
Sol segetem campis adfert Sol vitibus uvas;
Lunaque foecundas piscibus auget aquas.
Aureus est uni color; est argenteus uni.
Mundus ab his ut opes discat habere suas.
Hæc duo qui nobis famulari sidera jussit,
Nonne coli debet nocte, dieque Deus?
At stertunt, hominesque tegunt sua crimina nocte.
Fors Lunam, toties quæ rubet, inde pudet.

Stellæ.

Tot sunt pro Numine testes.

III.

O Stellæ, o placidæ radiantia lumina noctis,
Quos habet, in liquido tramite, nauta duces!
Quis dedit hoc vobis, quod tot per secula fulget,
Tempestas potuit vincere nulla, jubar?
Constantemque suo, quo coeperat ordine, cursum
Quis regit? Omnipotens est, reor, illa manus.
Sic est. Quot tremulas nox computat aurea flammæ,
Tot pro se Testes Conditor orbis habet.
Quam cæca est Epicure tuæ vesania mentis,
Numen ad has nondum quæ videt esse faces!

Ignis.

Sibi figit in alto Centrum verus amor.

IV.

REs vehemens ignis, segnemque exosa quietem,
Aut agit, aut fumo se necat ipse suo.
Libertatis amans nullas admittit habenas.
Clauseris hunc? fremet, & vi sibi rumpet iter.
Cuncta supervolitans, sibi vult elementa subesse,
Atherea centrum fixit in æde suum.
Par amor est igni? Quis enim retinebit amorem?
Odit amor frenum, segnitiamque fugit.
Affectus etiam reliquos transcendere gestit.
O quoque si noster sidera quærat amor!

Aer.
Est gravis, nimium levis.

V.

TErræ inter cælique plagas diffunditur aer,
Et levis, & varius, corporibusque gravis.
Ver in eo rores, Autumnus colligit imbres,
Æstas sæva parit fulmina, Bruma nives.
Nunc tenebris moestus, flatu nunc turbidus Euri,
Aureus a radiis est modo Phoebe tuis.
Verior humanæ non est, puto, mentis imago,
Quam tot in affectus quælibet hora rapit.
Flet modo, jam ridet, nunc odit, amatque vicissim.
Hac sibi sunt homines quam levitate graves!

Aqua.

Sæpe, quæ premunt, bonum exprimunt.

VI.

AEr aquis, rursum terræ gravis incubat unda,
Fœcundumque facit, quod premit unda, solum.
Ni mare det fluvios, ni rivos flumina, fontes
Rivulus; ac sitiens fonte careret humus;
Dicite, num silvæ, num jugera læta virent,
Purpura num pomis, num foret ulla rosis?
E terra formatus homo est. Quæ pectora torquent,
Nonne maris salas sæpe vocamus aquas?
Cur nos tam queruli nobis adversa timemus?
Cum det humus fructus non nisi pressa suos.

Terra.

Non omnis Fert omnia.

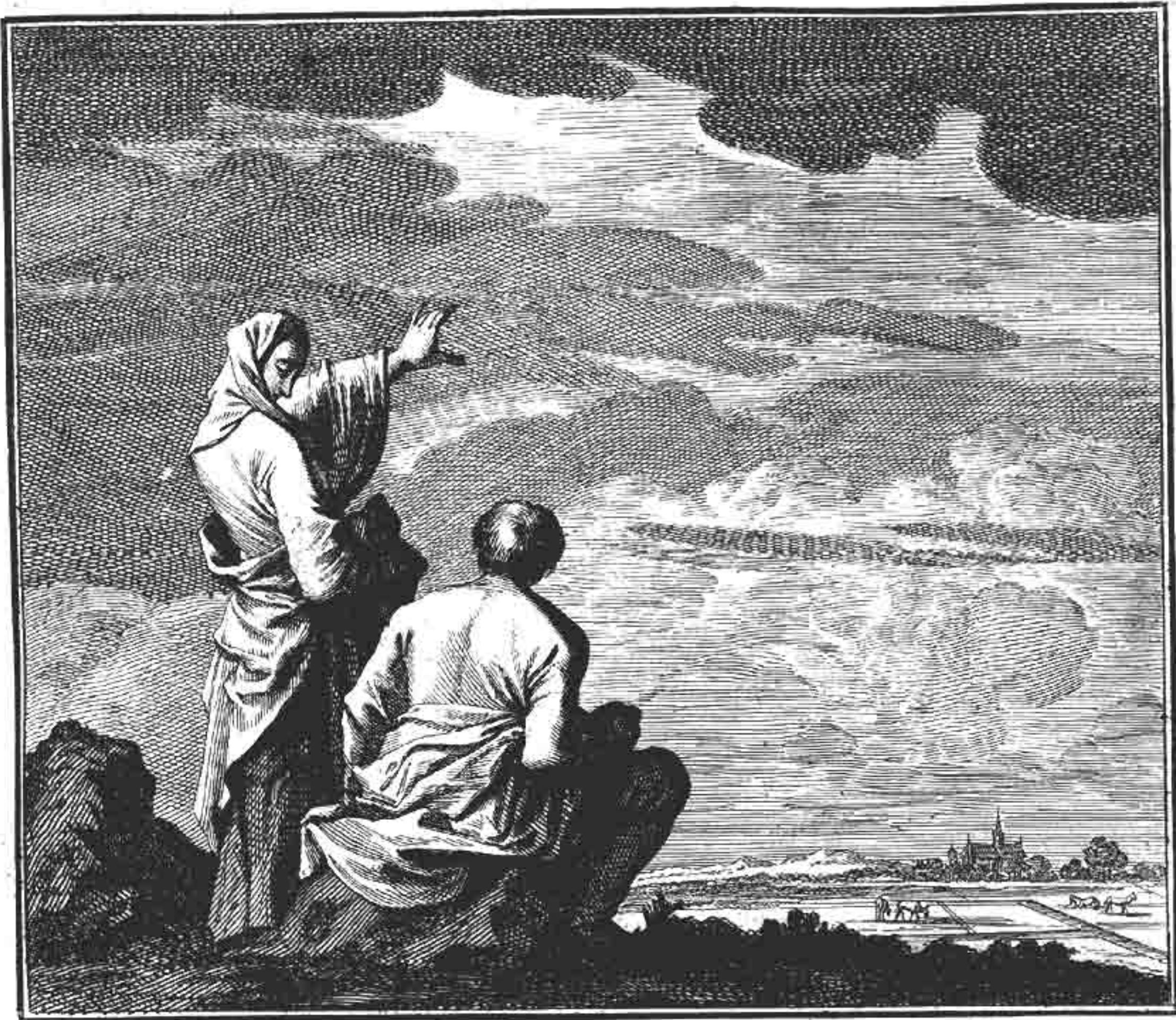

VII.

INfima Terra loco est, non est tamen infima laude:
Luna nata prior, condita Sole prior.
Divitias vasto gremio complectitur omnes,
Poma, rosas, gemmas, fulva metalla, parit.
Non tamen hæc omnis profert simul omnia tellus,
Dives in hac, alia squallet egena plaga.
Sic etiam dothomes inum divisit Olympus.
a ctenus accepit nemo, quod omnis habet.
Et junctum sapiens tenet hæc divisio mundum,
Cum socia possit nemo carere manu.

Nubes.

Cientes dedecus indigni.

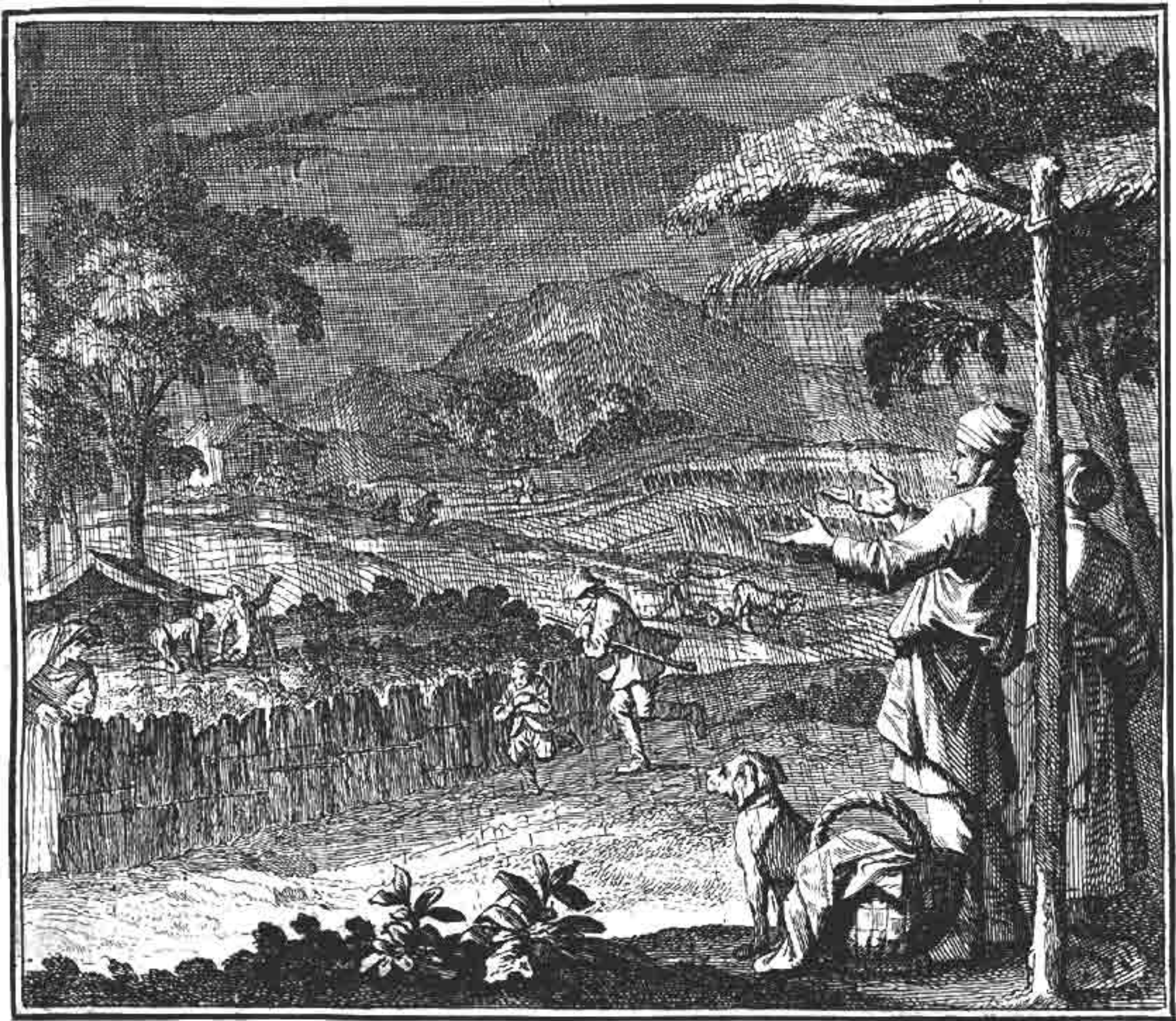

VIII.

ILla tumens, quæ syrma trahit super aere, Nubes,
Halitus aut teriæ est, aut vapor, ortus aqua.
Ante gravem massam, Phoebus tenuavit, in altum
Sustulit, & radiis imbuit ipse suis.
Sæpe sed opponit nubes se perfida Soli,
Et tectum tenebris tollit ab orbe diem.
Discite Magnates; ne gratia vestra Cientes
Elevet ad celsum, ni meruere, locum.
Illustras aliquem vacuum virtute vaporem?
Heu cave, splendorem ne tegat ille tuum.

Pluvia.

Quod nimium , nocuum.

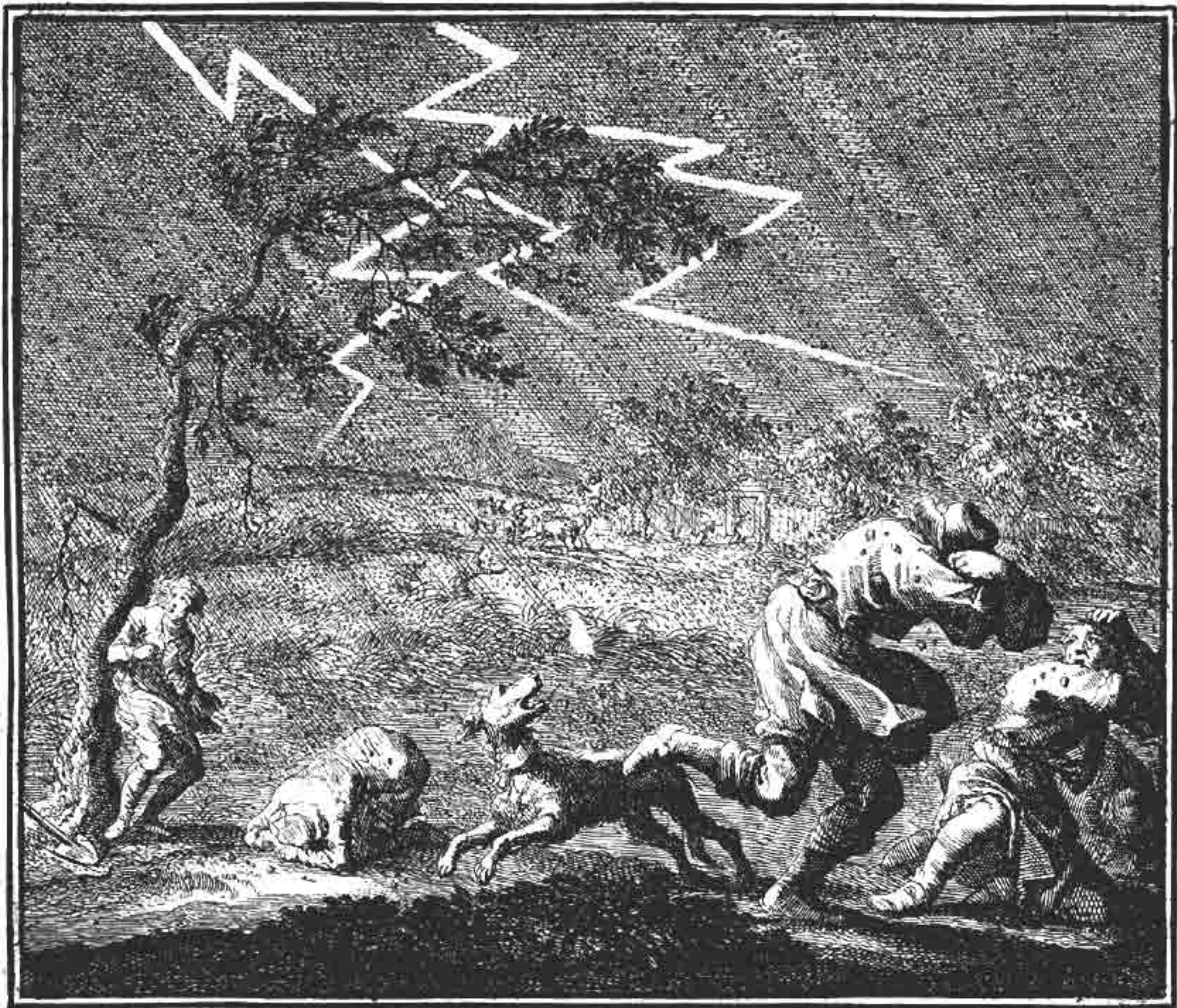

IX.

DEnsa coit Nubes, nubi gravis incubat Auster,
Solvitur hæc , fusis irruit imber aquis.
Agricolæ campis fugiunt, e calle viator,
Eque foro Civis, tectaque sicca petunt.
Corporibus, timor est, obsit ne noxius humor,
Ferre pudet madidas imbre lutoque togas.
Quis nescit, scelerum quod sit temulentia coenum?
Non magis hac foedam Styx habet ipsa lacum.
Ingens si Bromii per guttura defluat amnis:
Quid mirum, si mens, vita, salusque fugit.

Grando.

Dum ferit , perit.

X.

GRando quid est? tenues, quas sol levat æquore, guttæ,
Frigidaque in duros torneat aura globos.
Hos ubi pugnantes jaculantur ab aëre venti,
Læsa perit vitis, faucia spica perit.
Cætera cum frangit, se turbine frangit eodem:
Sic aliis grando est, & sibi grande malum.
Grande malum grando est, minus est tamen impete linguæ,
Cui furias addunt livor & ira suas.
Quis numeret verbis hæc quot tulit effera clades?
Qui tamen hac feriet, se feriendo, perit.

Nives.
Est hostis candoris Amor,

XI.

QVis capit, aut dicet, qua nubila carminet arte,
Et natura suas extrahat inde Nives:
Rarum opus ; in tenui formantur sidera flocco,
Comtaque sex radiis albaque lana cadit.
Mollis at ut res est, & sindone purior omni:
Sic perit a minima Nix resoluta face.
Talìa Virginei vos estis sidera mores ,
Candidior vestro est nullus in orbe color.
At blandis cum parvus amor volet undique flammis,
Non habet hic multas vita pudica nives.

Tonitru.

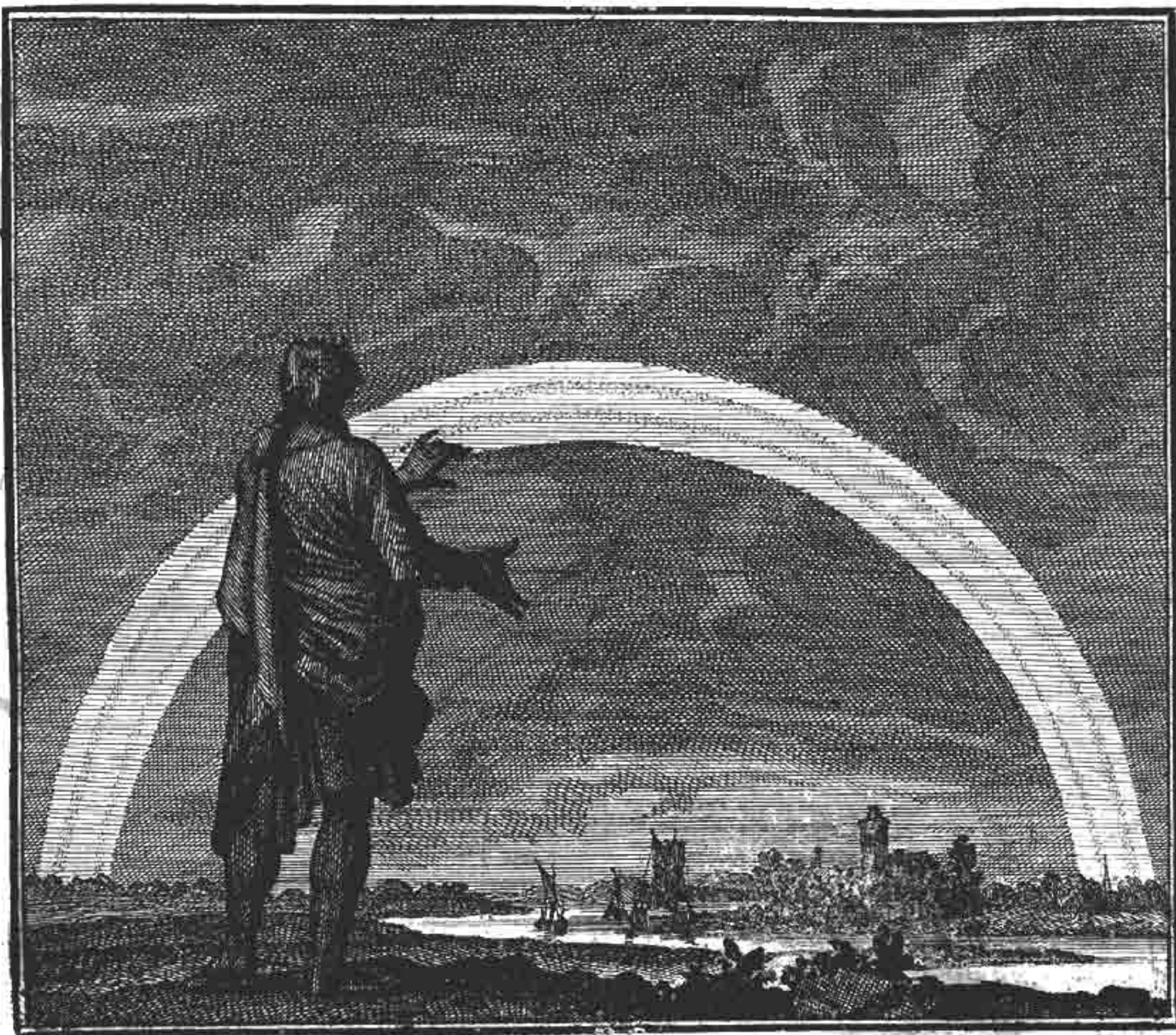
Qui tonat , est. Scelerate time.

XII.

DVm calor evolvit compactas frigore nubes,
Quas rapit hinc Boreas, & rapit inde Notus.
Mox grave colliso se tollit in aëre murmur,
Undique tum refuga fulgura luce micant,
Tandem hiat, & fractus tonitru disrumpitur æther,
Ignitæque cadunt, fulmina sæva, faces.
Mortales trepidate: fragor resonantis Olympi
Ultorem scelerum nam probat esse Deum.
Hæc, nisi vos moveat, surdas vox eriget aures,
Torqueri stygio quæ jubet igne reos.

Iris.
Adspectu pendet ab uno.

XIII.

Pictor adest Phoebus, tabulae vice roscida nubes,
Iris imago, nitens lux, radiique color.
Munde, oculos huc verte tuos! hoc vincitur arcu,
Si quod inest gemmis, aut decus hortus habet.
Iridis ista quidem est; verum Iridis ista venustas,
Cum sua Sol flectit lumina, tota perit.
Cor nostrum & tabula est, Deus & se pingit in illa,
Et virtus color est, gratia lumen agit.
Adspicit ille? nitet miro mens plena decore.
Avertit vultum? Quid sumus? Umbra, Nihil.

Ventus.

Ars & Virtus facit esse secundum,

XIV.

Tot genii, variis quot sunt data nomina Ventis,
Blandus hic, ille ferox; siccat hic, ille pluit.
Unus in Europam pellit, vehit alter ad Indos,
Promovet hic proras, puppibus ille favet.
At capit, & velis moderatur nautica captos,
Et famulos votis ars facit esse suis.
Vita mare est; varii fortunæ a turbine motus,
Credite, sunt ventis vi, genioque, pares.
Quilibet est felix, & cursum in littore sistit,
Si regit hunc virtus, & Cynosura polus.

Montes.

Quamvis altus, procul attamen astris.

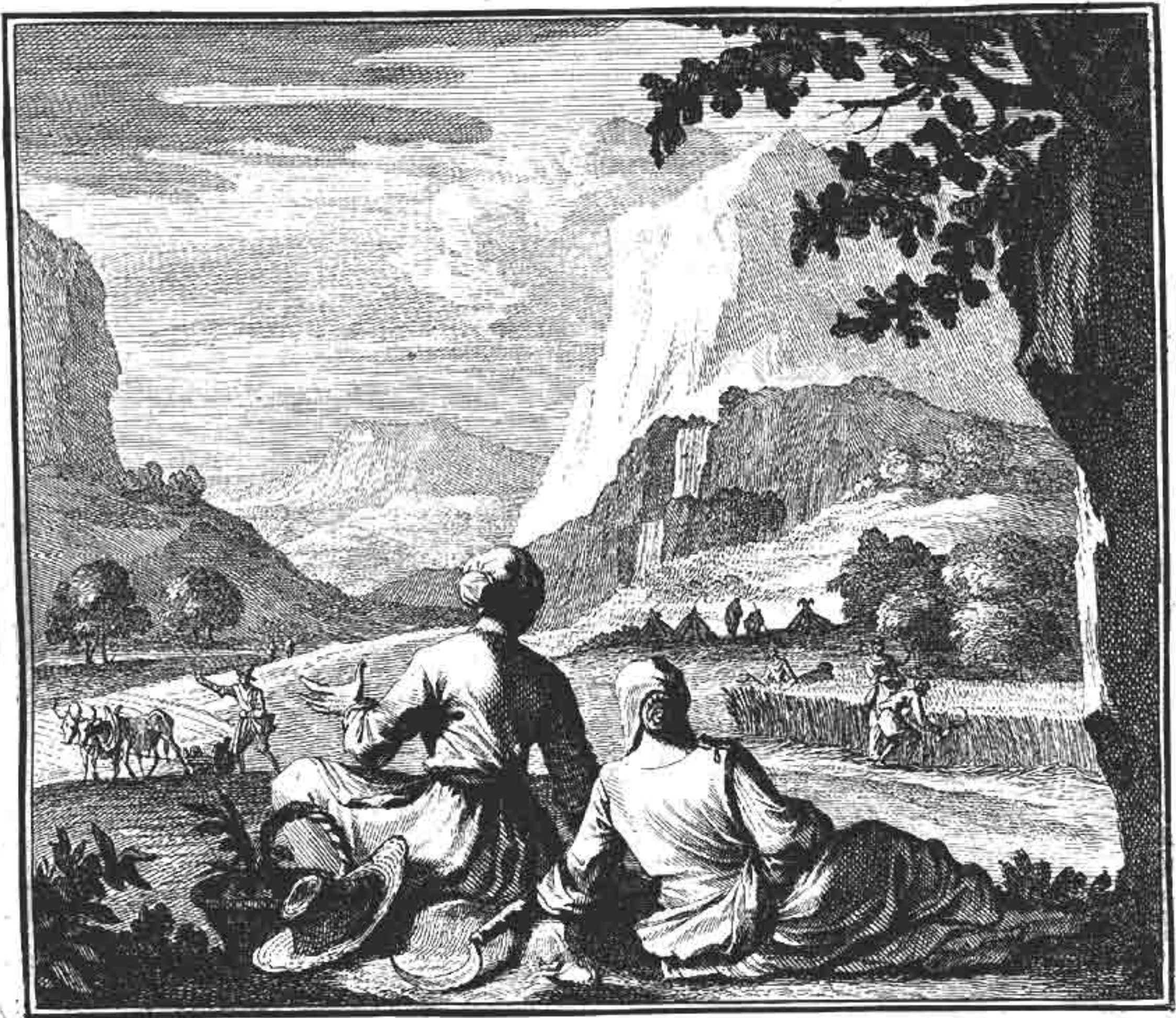

XV.

Vertice vos tumidi qui scinditis aëra montes,
Vasta soli moles, durior estis humus.
Aurea sunt vobis, sed & ignea viscera, novi,
Et scio pars vestrum (sed quota?) læta viret.
Ite Giganteo transcendite culmine terras;
Despicient vestrum, sed tamen astra caput.
Fallor an hæc Fastu depingit imago tumentem:
Ortus humo, raro est utilis, alta petit.
Verum spargat opes; Domino pede poterat orbem;
Sit magnus; procul a Numine semper erit.

Valles.

Humilis, at utilis.

XVI.

VOs humiles, terræ sed felix portio, Valles.

Quas tumultant montes, & juga celsa tegunt.

Nativo varius vos flosculus afflat odore,

Læta magis vobis gramina rivus alit.

Vobis lac dat ovis, mel apes, ros sacchara, nullus

Transcendit vestras, mons licet altus, opes.

Numquid & hæc hominem depingit imago modestum;

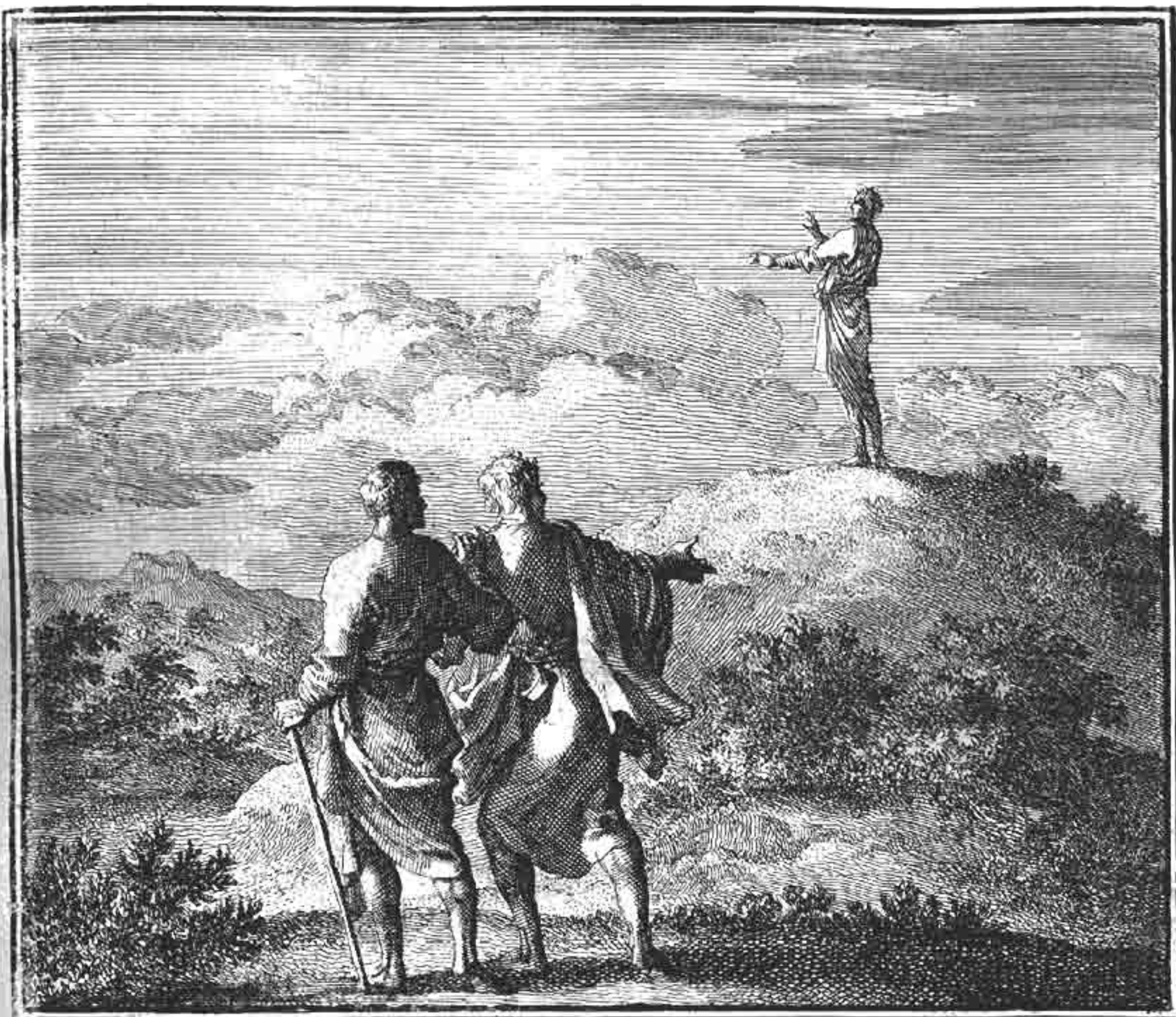
Quem pressum tumidus sub pede livor habet?

Huic sua dum Virtus, & Pallas munera confert,

Vt jaceat, magno par tamen ille viro est.

Colles.

Vult te vigilem locus altior esse.

XVII.

Qui viridi surgunt vestiti cespite, colles
Abducunt oculos plana per arva vagos.
Inde suos ridet salientes Tityrus agnas.

Cornigerum numeras hinc, Melibœe, pecus.
Hinc quoque, quos caveat, venturos prævidet imbres,
Ipse suam speculam sic quoque Pastor habet.
In speculam natura suos ut provida colles,
Sic & honor cellos struxit in urbe gradus.
Publica sublimem faciunt te munera? Ab alto
Prospice, ne populum despice; pasce vigil.

Spelunca.

Raro tali est bonus hospes in æde.

XVIII.

Videris abstrusum duris sub rupibus antrum,
Malleus hoc, fulmen, forte cavavit aqua.
Hic Aliquis si quærit opes, heu fallitur; angues
Invenit, & diram, quam parit Hydra, luem.
Et quoties tali latro latet abditus æde?
Incola noctis amans vix bonus esse potest.
Heu fuge tristitiam, tetricis versatur in umbris
Styx, o quod virus, illius antra tegunt.
Qui venit huc, nihil hic nisi sicca videbit is ossa:
Hac animæ latro conditur ergo specu.

Eremus.

Nunc magna est mundus Eremus.

XIX.

TRiste dedit rerum penuria nomen Eremo,
Vitaque, quam socia non levat alter ope.
Hanc aliquis forsan Superum succensus amore,
Illecebrasque tuas, munde, perosus adit,
Seque fame, torquetque siti, precibusque fatigat,
Et lacrimis culpas eluit ipse suas.
Nunc procul orbe fidem pepulitque Gradivus amorem,
Dira fames urbes, evacuatque lues.
Desertum est mundus. Silvas, ac antra relinquat,
Plurima pro coelo qui mala ferre cupit.

Pratum.

Caro foenum est: utraque falci subjacet.

XX.

Quod tepidis fovet æther aquis, Ver crevit adultum,
Se levat herba, virens sunt vaga prata mare.
Tum curvas acuit simul omnis rustica falces
Turbaque conjuncta gramina tondet ope.
Colligit, & longo Fœni struit ordine turres,
Sic paret ut pecori pabula grata suo.
Est foenum caro, sacra docet nos pagina, nempe
Subditur hæc falci Mors quoque sæva tuæ.
At caro si foenum est: numquid, qui quærit in illa
Delicias, brutum jure vocandus erit?

Campus.

Mala surgit sæpius herba.

XXI.

STernitur en viridi diffusus tegmine campus,
Ac ibi Flora suas gramine miscet opes,
Et rivus mediis argenteus errat in herbis;
Vnda sitim pecori, mitigat herba famem,
Convivis, & nulla vagis ut gaudia desint,
Dat lyra, vel blandum rustica canna sonum,
His bona deliciis campos natura beavit;
Gaudia Mars castris tollit at ista suis:
Tela loco florum, pro gramine surrigit hastas:
Orbis abit, talis cum venit herba, viror.

Via.

Tere, sit quamvis ardua, tutam,

XXII.

Læta viatori se semita sæpius offert,
Qua tamen ad patrios non venit ille lares.
Regia tuta via est, hac civis & advena migrant,
Institor hac cautas mittit avarus opes.
Aspera sit quamvis saxis, nil terret euntes
Aspera, securum quod via præbet iter.
Est crucis ad cælum via regia; nempe præivit
Maximus hac Regum Christus ad astra via.
Mortales alium, moneo, ne quærite callem:
Errat is a coelo, qui crucis horret iter.

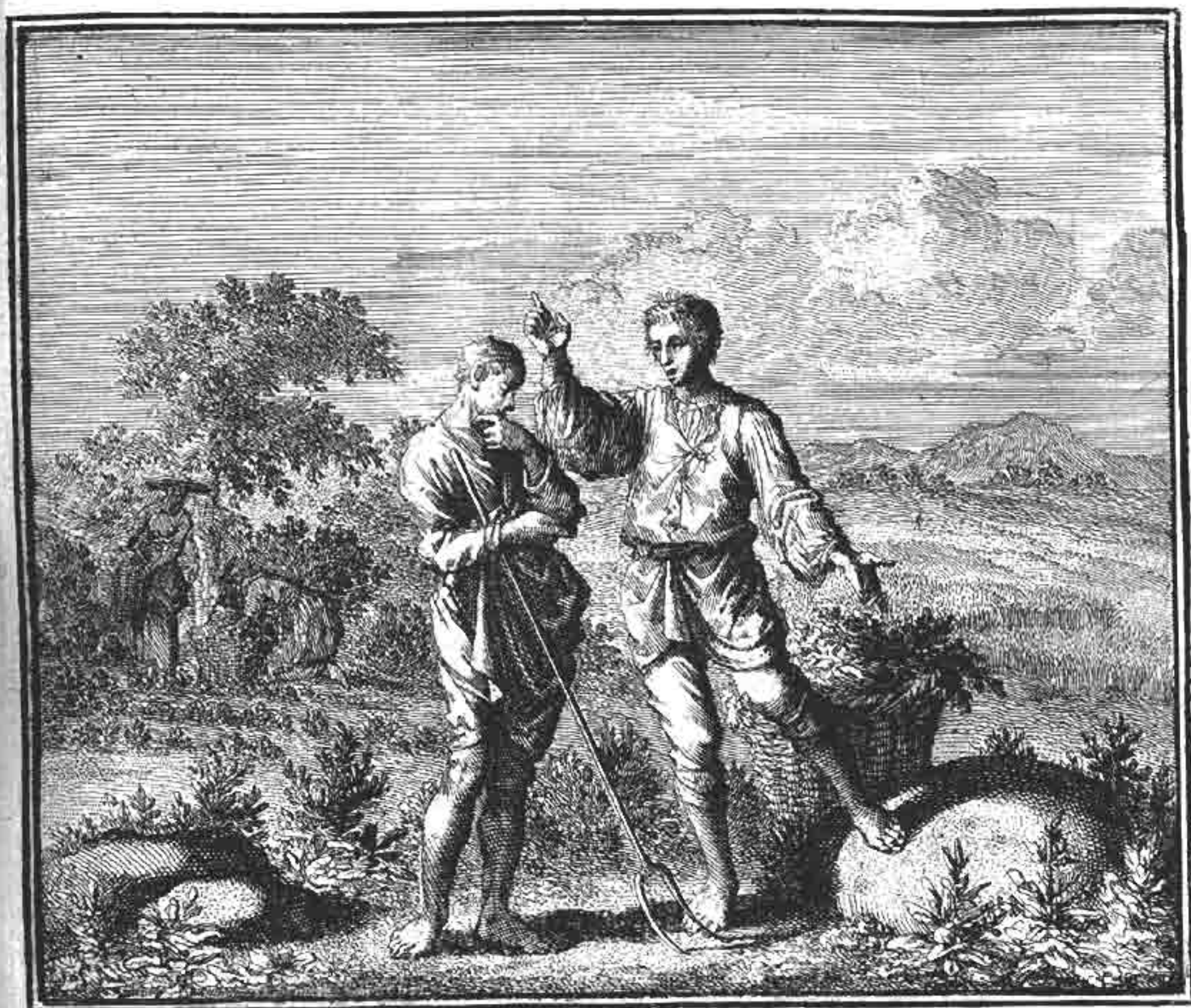
Sine Laboribus
Ager.
Nil absque Labore,

XXIII.

CRedita pauca sibi, quot grana rependit aristis,
Et quanto segetem foenore reddit Ager!
Culturam tamen ante petit, vult vomere scindi,
Rursus & ut sulcos vult tegat occa suos.
Castiganda etiam est, quæ crevit, inutilis herba,
Nil tibi dat, solers si labor absit, Ager.
Fallere qui fallique nequit, cor comparat agro,
Esse D E I verbum fertile semen, ait.
At quis agit, quod Verba docent? Cum nemo laboret,
Messis abest, frugi vix reperitur homo,

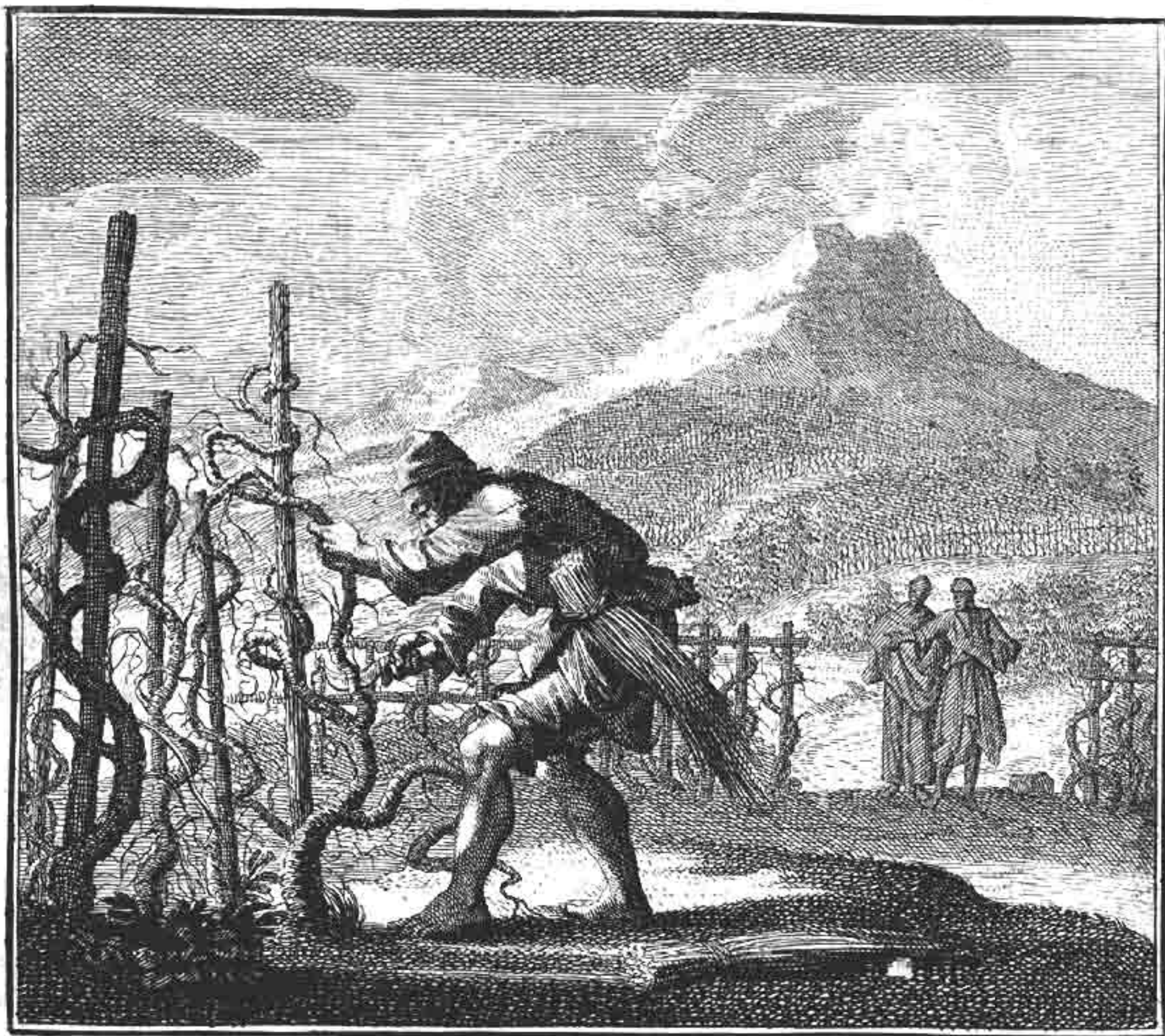
Lapis.
Si non puerum
Durum, ne roboret ætas, frange cito.

XXIV.

GLeba prius fuerat, longis induruit annis,
In medio, grandis qui lapis hæret, agro.
Debilis hunc olim potuisset pellere dextra;
Nunc junctæ nequeunt mille movere manus.
Se gravis affixit concreto pondere moles,
Immotumque loco cedere nescit onus.
Est tibi fors soboles, cujus mens sæpe resistit,
Nec se vult monitis flectere dura tuis?
Frangere cito puerum: si callum obduceret ætas,
Heu gravis opprimeret cor Lapis ille tuum.

Vinea.
Qui diligit, castigat.

XXV.

EN operam! dulces qua vinitor educat uvas:
Jam fodit, & pinguem vitibus addit humum.
Crura modo vitis, modo brachia noxia purgat,
Jam caput, & molli stramine colla ligat.
Ille tuum cultro refecat modo pampine luxum.
Sub rigida crescit vinea læta manu.
Forte tuæ minuuntur opes, tolluntur amici,
Quam bonus est, aufert quæ nocuere **DEVS**.
Vinitor ille sagax, ne tu fuge vinea cultrum,
Vult lacrimas, Superum massica grata, tuas.

Arbor. *John Bunyan*
Pomis fit cognita radix.

XXVI.

QUæ tibi tam gratas se se explicat arbor in umbras,
Texuit e succo terra benigna suo.
Ille, per occultas dum serpit ubique medullas,
Et decus hoc ramis, hoc quoque robur alit.
Vt faveat tellus, si sit tamen improba radix,
Nulla, vel hæc arbor poma maligna dabit.
Arbor homo inversa est: illi est in vertice radix:
Numinis hanc quem dat gratia succus alit.
Mens si corripitur vitiis, perversa fit arbor,
Ac homo pro fructu fert Mala sola suo.

Flores.

Parum est, solo oblectare colore.

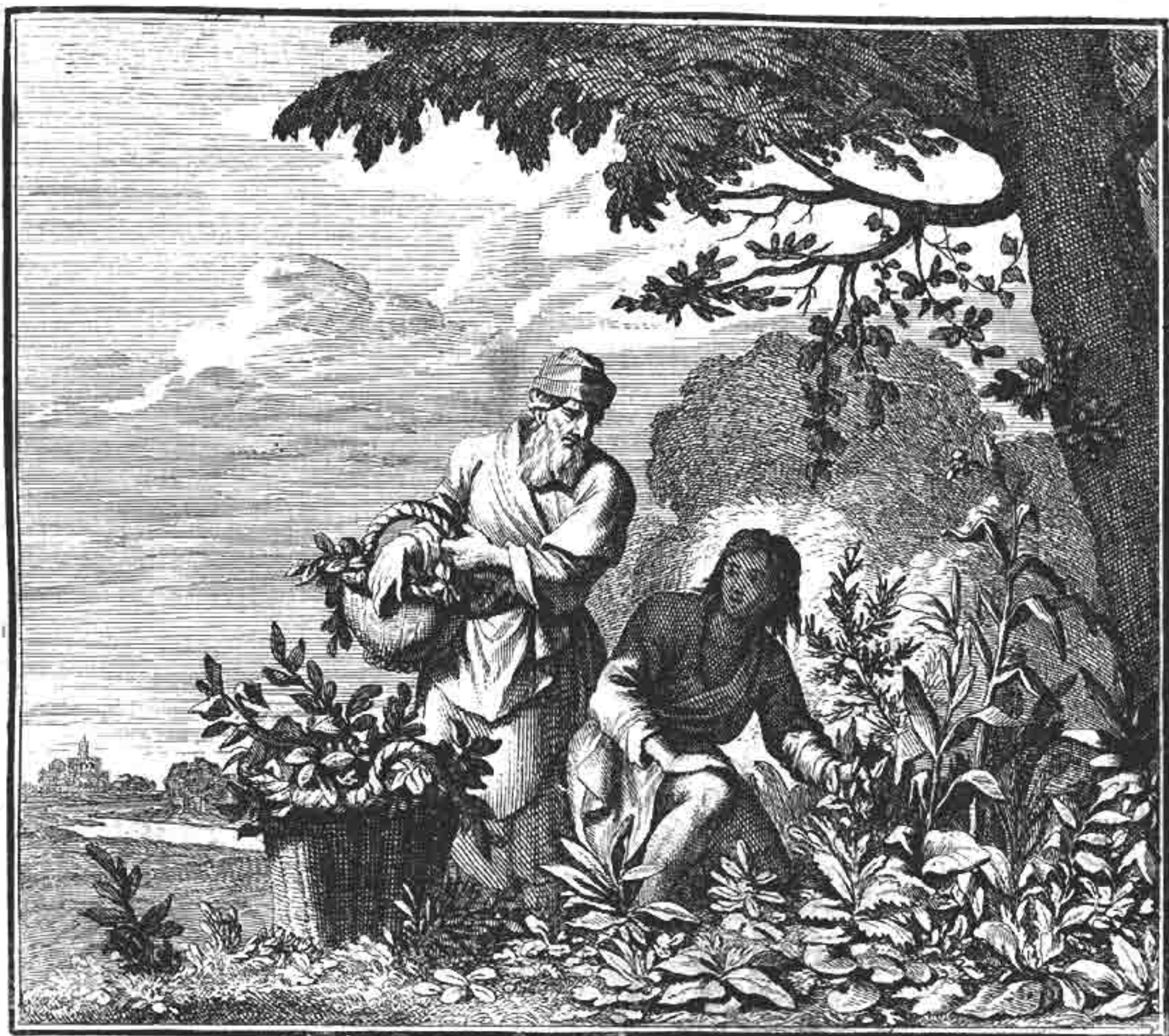

XXVII.

MAjus adest, iterum flores nascuntur in hortis,
Narcissi, violæ, lilia, caltha, rosæ,
Et, si quos alios, teneris fert Chloris in ulnis,
Queis decus est varius prodigiumque color.
At nisi sit focio color hic conjunctus odori,
Flos foeno similis, quem vorat ignis, erit.
Forte tuo commixta rosis sunt lilia vultu;
A te virtutis si tamen absit odor:
Vt mundo placeas; Superis non inde placebis:
Flos eris, in Stygium projiciende rogam.

Herbæ.

Multum TE tibi nosse refert.

XXVIII.

CAlculus, asthma, febris, tussisque, & phthisis, & hydrops,
Et mala nos, numero quæ caruere, premunt.
Provida sed rursus natura tot attulit herbas,
Quæ recreant succo languida membra suo.
Arcanas Medici plantarum inquirete vires:
Hæc miseris virtus cognita præstat opem.
Forte rogas morbos animi quæ tollere possit,
In quibus, & quænam creverit herba plagis?
Crevit, & a Sinis fert nomen plantula. Liber
A vitiis, si TE nosse studebis, eris.

Ros. *From the*
Vis summa soli est & succus ab alto,

XXIX.

LVx tenuis reducem cum prodit in æthere Phoebum,
Solvitur in rorem pendulus ante vapor.
Tum replet patulos argentea guttula flores,
Et bibit hinc vires arbor, & herba, novas.
Quam bene vitalis terræ Ros dicitur humor!
Si caret hoc, fructu tum caret ægra suo.
In cruce pro nobis a fuso Sanguine Christi,
Gratia, ros animæ, vita, salusque venit.
Vestra hunc Mortales pietas nisi colligat imbrem;
Spes jacet ægra, Fides mortua, friget Amor.

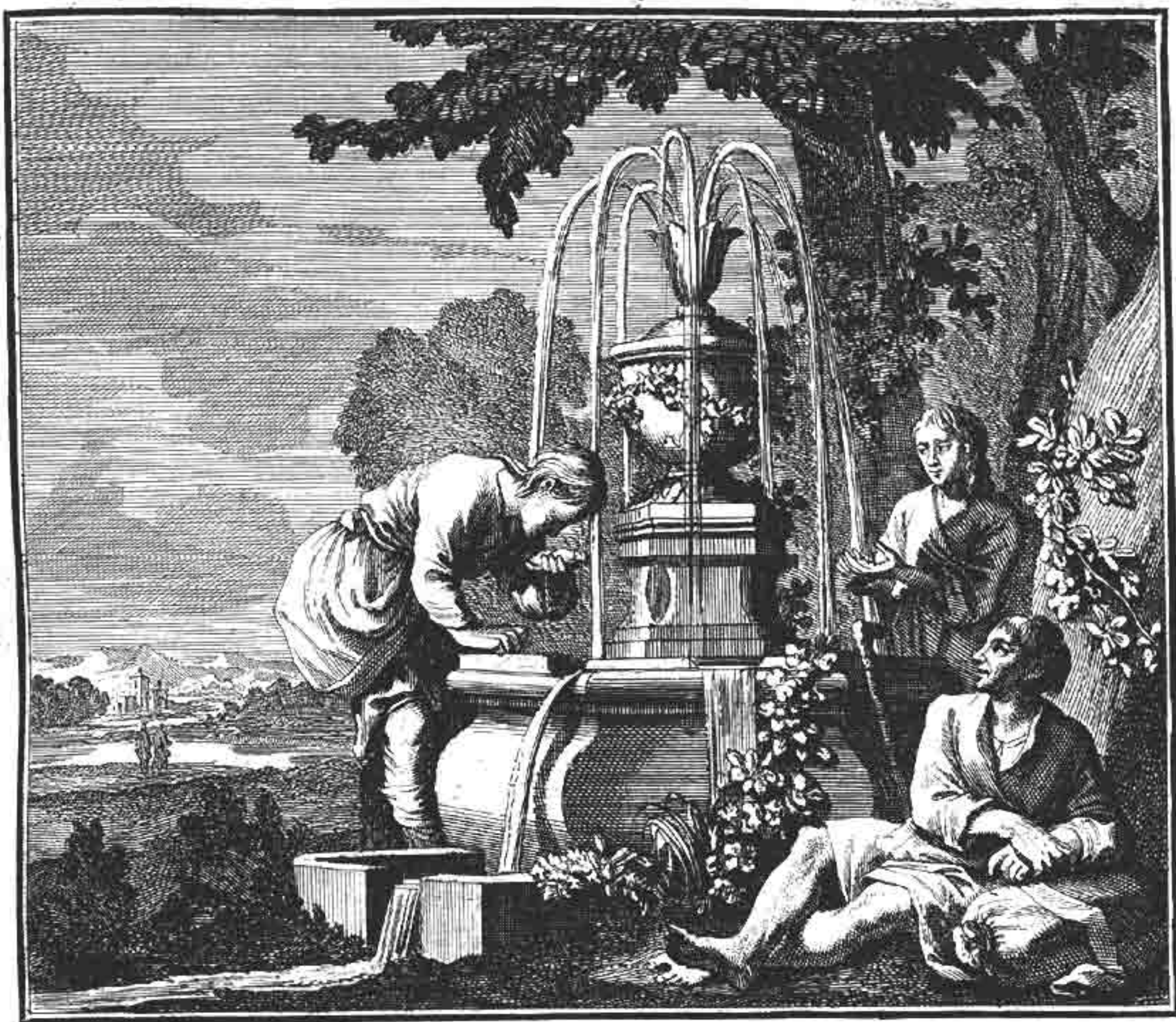
Rivus. *In. Riva*
Subito surgitque, ruitque,

XXX.

INter saxa strepens, qui rivus circuit undis,
Cunas in modico fragmine rupis habet,
Sæpe tamen pluvio ditant hunc Pleiades imbre,
Surgit & affusas tum tumet inter aquas.
At brevis hic tumor est. Sol advenit, aufugit imber,
Et puer hunc sicco transit ut ante pede.
Se videt hac in aqua, qui, paupere natus in æde,
Ingentes subito crevit adeptus opes:
Rursus enim fastu nimium dum turget inani,
Ad populi risum, sorte cadente, cadit.

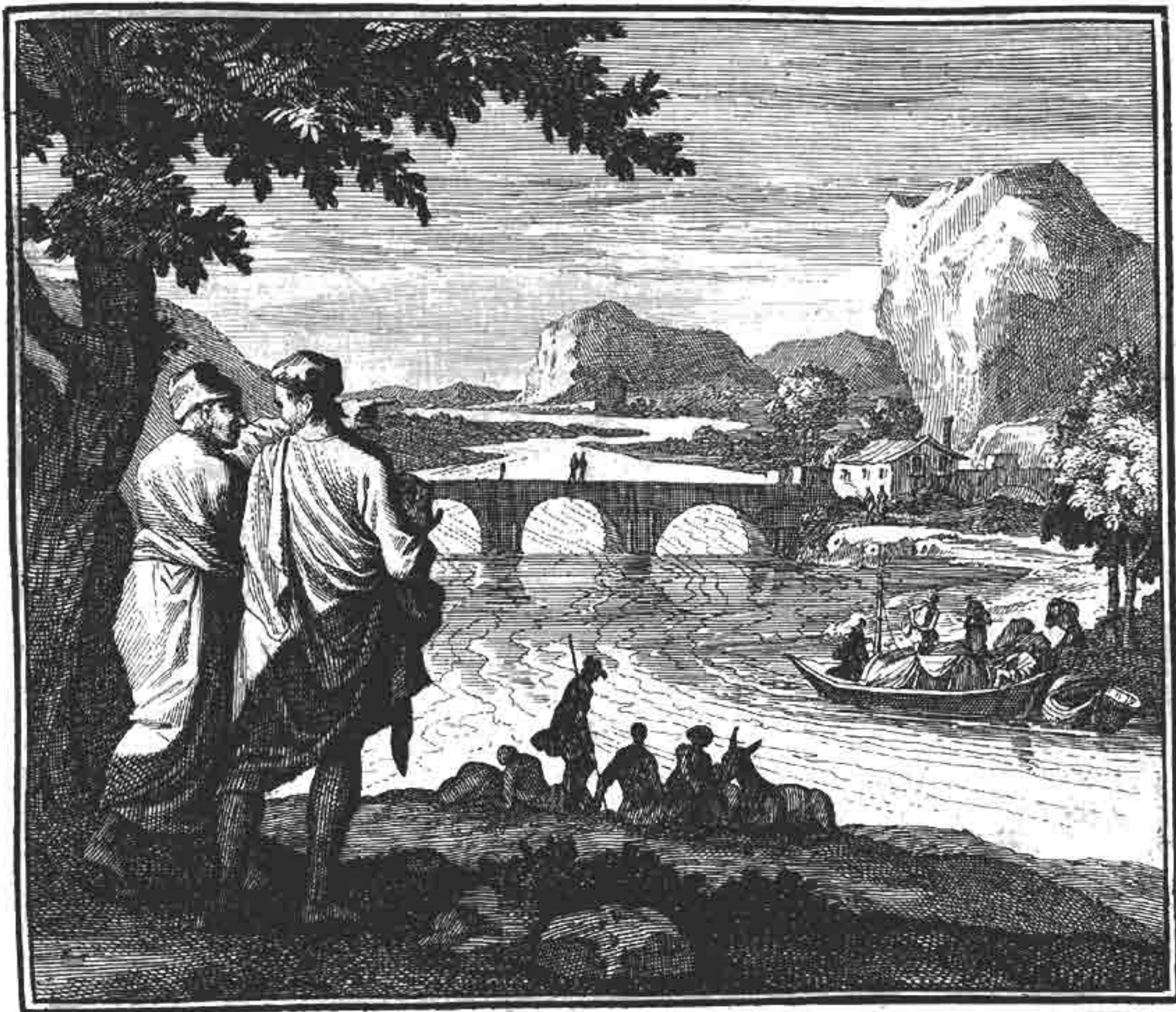
Fons.
Quod premit, elevat.

XXXI.

QVas capit ars, captasque cavis siphonibus arctat,
At premit arctatas incubus aër, aquas,
In celsum saliant per aperta foramina fontem,
Mille dein sparso qui facit imbre jocos.
Ante magis constricta, magis dein libera surgit,
Quoque magis pressa est, tollitur unda magis.
Purus es instar aquæ, tamen arctat, & opprimit hostis?
Ne vereare: suos hac levat arte DEVS,
Josephus docet hoc Phario de carcere liber:
Nam minus illustris, ni latuisset, erat,

Fluvius. *Lux Hyacin*
Collectis oritur, divisus interit undis,

XXXII.

ID quod grande vides, fons est in origine, flumen,
Fluminis hoc vario tramite rivus adit.

E sociis ergo coepit succrescere rivis,

Jam fluvii nomen, vim quoque grandis, habet.
Bajulus impositis subdit tum terga carinis,

Et decus & magnas urbibus addit opes.

Par est Nobilitas fluviis: nam crescit eundo,

Et grave, Res quod habet publica, portat onus,
Splendor ab hoc, fortuna venit, tutelaque regnis,

Si tamen in luxum diffluit, ista perit.

Dr. J. H. P. A.
Aqua cadens.
Quantus amor Centri est!

XXXIII.

Impete quo, quanto strepitu, quæ proxima terræ
Esse cupit, præceps montibus Vnda ruit!
Et ruit, & ruptis millena in fragmina guttis,
Vnica de lapsa spuma videtur aqua.
Nil casum, nil damna timet. Se dummodo jungat,
Et propior Centro sit gravis unda suo.
Vestrum mortales centrum est in Numine, damna
Quis tamen, hoc se ne separet, ulla subit?
Quis famam, quis opes pro coelo fervidus offert?
Heu pudor, a gelida quod superamur aqua!

Palus. *Swamp* —
Allicit & decipit.

XXXIV.

HEu cave: plena dolo viridis tegit herba paludem,
Ne subeas planum, quod tibi monstrat, iter.
Cedet, & infidis tellus te deseret undis:
Nam latet & titubans subruit unda solum.
Qui cito non versis relegit vestigia plantis,
Vespillo ad tumulum vivus it ipse suum.
Has habet insidias florens (mihi credite) tempe,
Quo trahit illecebris Cypria diva suis.
Cæno viscus inest, plantas hic detinet ægras,
Nec sinit ad superas inde redire plagas.

Silva.
Ambiguum cave solus iter.

XXXV.

Silva patet, variis viret, adspice, silva theatris,
Fraxinus hinc scenas, populus inde struit.
Dum subit has ductore carens, quam sæpe viator
Devius a recto tramite vertit iter!
Inter & insidias latronum, unguisque ferarum,
Heu! trepidas noctes irrequietus agit.
Fors aperit plenum tibi mundus honore theatrum,
Et trahit huc viridis semita multa spei?
Tu ne fide viæ, nisi dux sit prævia virtus:
Vulpibus hæc etenim est, silvaque plena lupis,

Arena.

Hac perge via, quam fidera monstrant.

XXXVI.

Torret ubi Lybiæ Sol fervidus ignibus oras,
Hic sterilis vastas implet arena plagas.

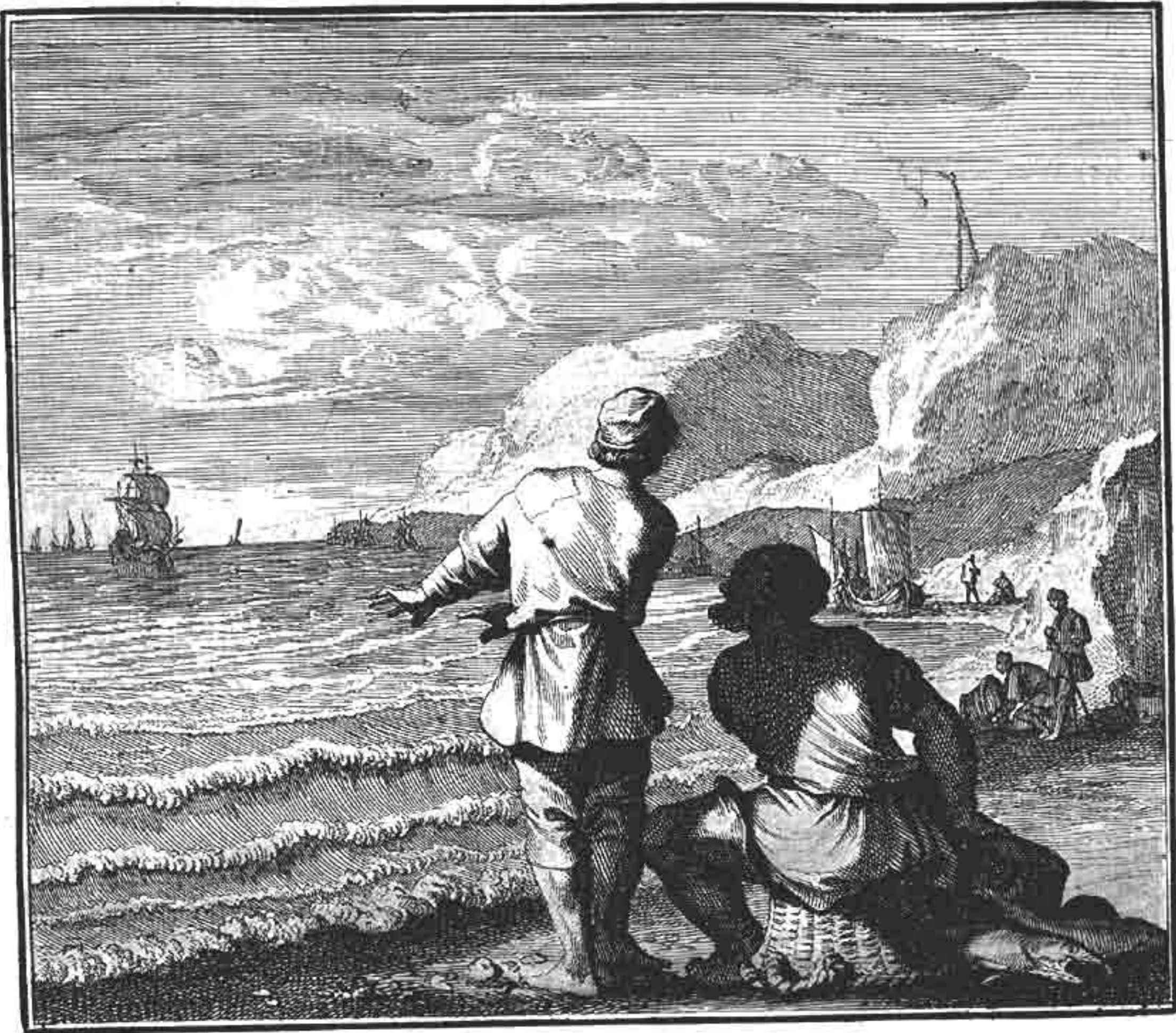
Quid facit a recto ne calle viator aberret?

Si qua videt, sequitur prævia signa pedum.
Invidus hæc forsan vestigia dissipat Eurus?

Pro ducibus stellas quærit habere suis,
Fare, quid est mundus? Cinis est & pulvere plenus:
Scilicet hoc implet mors numerosa solum.

Iustorum preme cautus iter, tibi gratia dux sit:
Patria non alio est invenienda modo.

Portus.
Præfixa motus animæ sub lege coërce.

XXXVII.

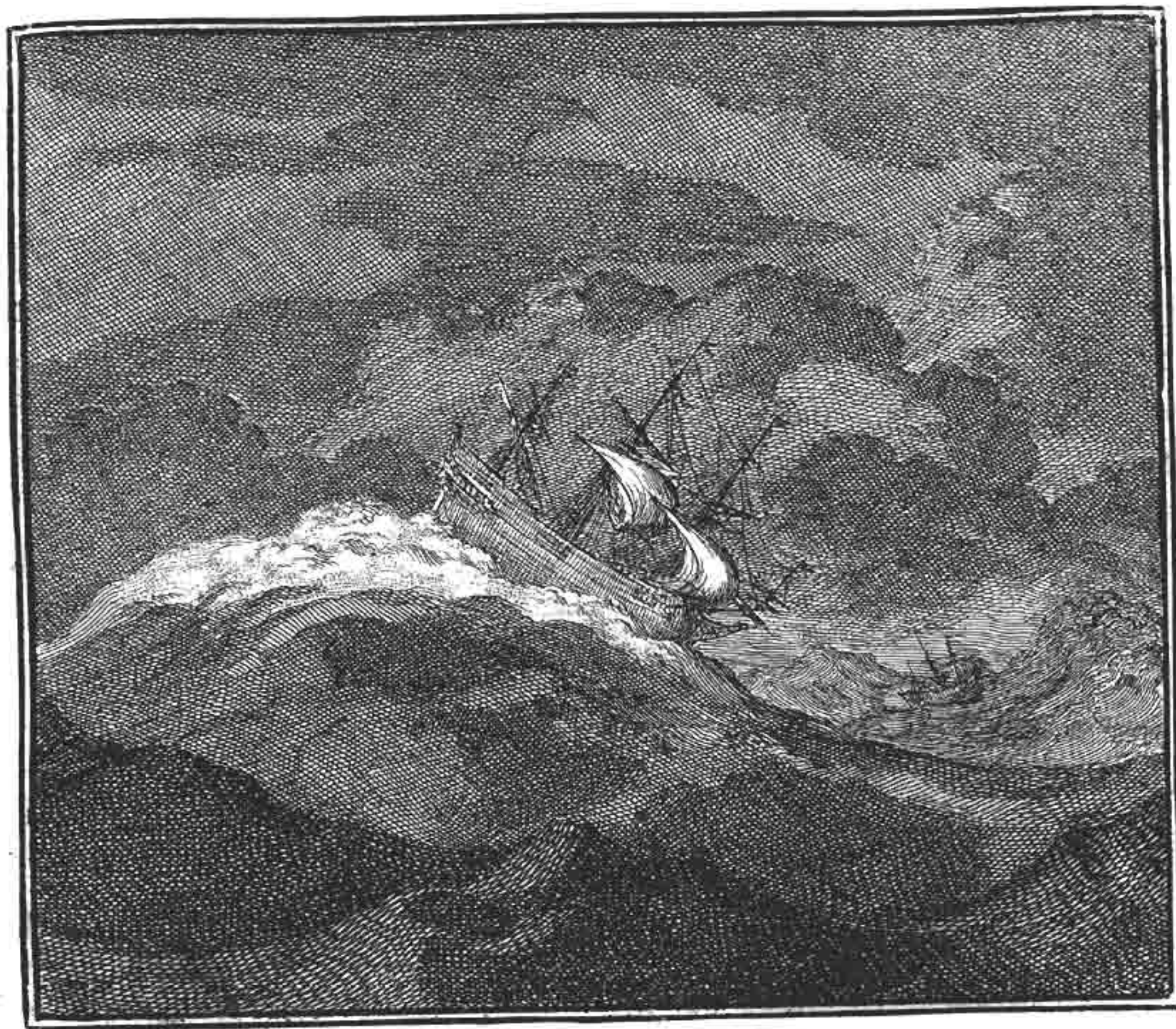
Adspice, quam placide pelagus, qui frena recusat,
Fluctibus allambat littora curva suis.

Cum crevit, ventisque tumet, vel tollitur æstu,
Se rotat, in grandem conglomeratque globum,
Latius hunc vis nulla potest extendere : Metam,
Quam natura locat, tam reverenter habet.

At quisnam est, cujus non fastus, amorque, furorque
Justitiæ leges, transgrediturque modum?
Dicite, nonne mari, quem nil vel jussa coërcent
Numinis, est scelerum major abyssus homo?

Mare.

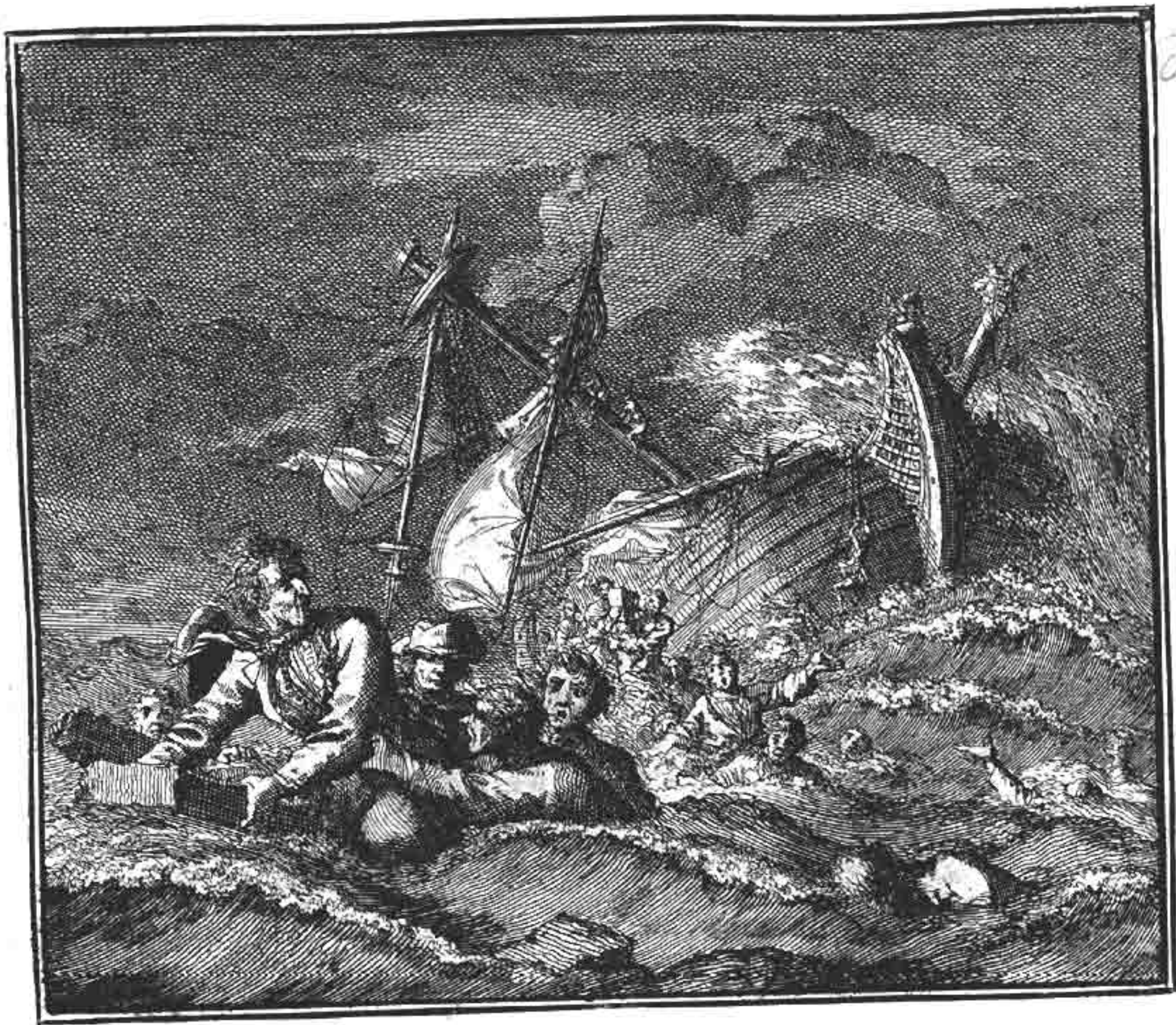
Nulli, quod semper mobile, fide.

XXXVIII.

EN oculis vastum se fluctibus explicat æquor,
Æole, propugnans lata palæstra tuis.
Nunc etenim tumidum sustollis ad æthera pontum,
Præcipitemque stygis rursus ad antra rapis.
Si placidum est, iterumque furit, spumatque fremitque,
Mobile quo magis est, sævius inde mare,
Exhibet hoc populum, quem sanguis, patria, mores,
Constantem genius nec finit esse suus.
Si pacem, si spondet opem, ne crede, moveri
Tam facilis, solidam non habet ille fidem.

Scopuli.
Quæ sunt tecta, pericla time.

XXXIX.

JO favent venti, colludunt carbasa ventis,
Advolat ad portum læta carina suum,
Jam prope quæsitæ fausto tenet impete terras,
Obviat en scopulis unda dolosa suis.
Fit fragor, allisa compages solvitur alvo,
Navis, opes, vector, vectaque turba perit.
His tu naufragiis vitare pericula disce,
Ad fortunatas, quem vehit Aula, plagas,
Illa mare est, livor Scopulus, quid cymba? Regentum
Gratia; sæpe dolis interit ista: time!

Metallorum Fodinæ.

O quot opes perdunt homines!

XL.

INtima mortales scrutantur viscera terræ,
Ipsaque Plutonis jam labor antra subit.
Nil vapor, occlusæ nil pestifer halitus auræ,
Nil subtus streperæ terret abyssus aquæ,
Scilicet est fulvi tam coeca Cupido metalli:
Nulla pericla videt, nulla pericla timet.
Attamen hoc, tantis quod curis quærimus, aurum,
Bacche tibi toties, vel Cytherea datur.
Problema est. Vtrum majore furore parentur,
Anne magis fatue dilapidentur opes?

Gemmæ.
Examine longo.

*Philippe
Joseph Leroy*

XLI.

O Quoties digito, quem nobilis inserit Hymen,
Examen rigidum splendida Gemma subit.
Lynceus hanc mango partem convertit in omnem,
Quis color, aut lux sit, rimula siqua probat?
His opus est curis: e vitris fingere gemmas
Plena dolis etenim secula nostra sciunt.
Noscere sed forsan cupies, ubi plurima fraus sit,
Et quæ præ reliquis fallere gemma queat?
In *vero*, reor, est *Adamante* potissimus error,
Gemmâ hâc nil totus rarius orbis habet.

Vnio. *Dim. Jac. v. m.*
Coeli custodi munera crescent.

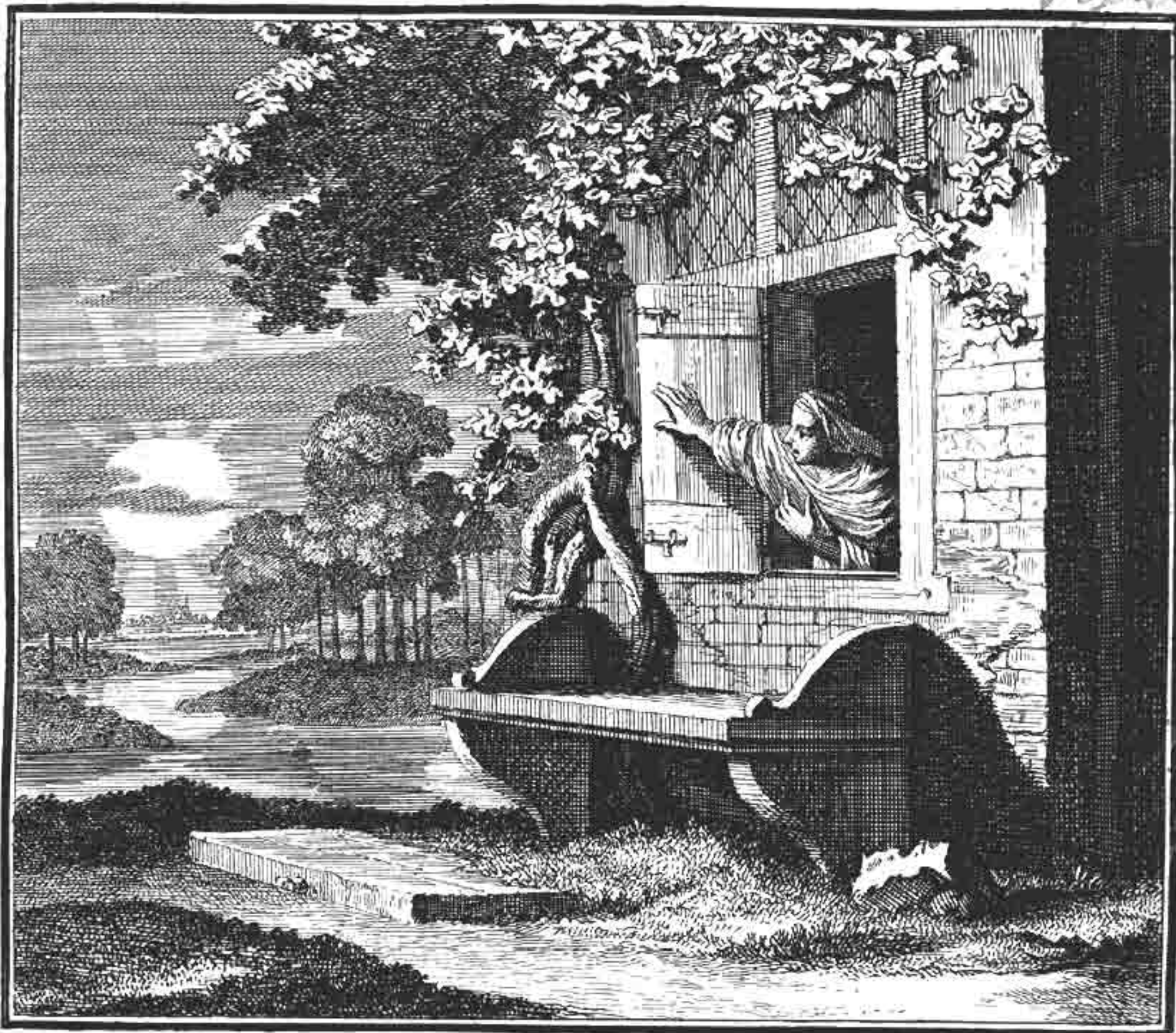

XLII.

DUm cadit in Pelagus, Phœbo nascente, soluta
Volvitur in teretem roscida gutta globum.
Excipit hanc, quæ concha patet, gremioque receptam
Oceani falsas educat inter aquas.
His tegitur cunis, tali nutrice fovetur
Vnio, candidius quo nihil orbis habet.
Vnio quid? coeli fecundus Gratia succus.
Quid pelagus? mundus. Concha quid? illa cor est.
Magna fit, & fluctus inter quoque Gratia crescit,
Cordis in innocuo si manet illa sinu.

Tempus Matutinum.

Non, Sole pudet Surgente, jacere?

XLIII.

PAnde fores, valvas repera. Sol advenit hospes,
Te pudeat plumis, Sole vidente, tegi.
Ille quiete caret, totoque laborat in orbe:
Segnitiam exemplo dedocet ergo suo.
Jungito, Mopse, boves, pecus educ, Tityre, caulis,
Incudem strepitu tunde sonante, faber.
Vos etiam docti jam cudite carmina vates:
Ingeniis Phoebi lumina prima favent.
Clarius illustrat mentem lux illa Senatus.
Omnibus est felix, quæ bene coepta, dies.

Prandium.

Debes esse parum, si cupis esse diu.

XLIV.

VMbra modo minor est. *Medium* Sol scandit Olymum.

Quæ sonat, ad positas jam vocat hora dapes.

Hæc qui dona dedit, Deus est pater omnibus unus,

Tam bonus, impastus ut quoque nolit aves.

Ne prius accumbas mensæ, ne fercula libes,

Quam precibus laudes, ob data dona, Deum.
Laudasti? jam fume novis pro viribus escam.

Hic pecus est, solam qui fovet inde gulam.

Id quoque te moneo: *modico* qui vescitur, annos
Prorogat, & *multo* vescitur ille cibo.

Vesper.
Rea mens nequit esse quieta.

XLV.

Migrat ad oppositas prono sol lumine gentes,
Hic modo Stella redux, mox ibi Stella micat.
Jam quoque vicinis mage nox extenditur umbris,
Auraque plus spirat frigida, Vesper adest.
Vesper adest, festis concedit is otia membris.
Grata quies curas, colloquiumque levet.
Et bene præteriti tum quis notat acta diei,
Ante preces mollem nec subit ipse thorum.
Mors somni est frater. Moriens vult nomen amicum.
Offenso quisnam dormiet ergo Deo?

Media Nox.

Somniat, in mundo qui se putat esse beatum.

XLVI.

NOx media est, totumque tegit caligine mundum.
Cuncta silent, oculos claudit ubique sopor.
Phantafus interea thalamos circumvolat omnes,
Et lepidò fingit somnia mira dolo.
Hæc Irum quoties in Croesum somnia mutant?
Evigilat? rursus, qui fuit, Irus erit.
Non secus humanæ fallunt nos gaudia vitæ,
Quam se felicem quis putat inter opes.
Judicis e mortis jubet hunc tuba surgere somno?
Est miser, in vacua nil videt esse manu.

Ver.

Monstrat, terras referando, sepulcrum.

XLVII.

Ver Charis est anni, florentis gloria terræ,
Deliciis Cornu - Copia plena suis.

Ver renovat silvas, Ver prata virore coronat,
Ille color florum veris ab arte venit.

Et mage jam calido Ver implet sanguine venas,
Membra suum, succum Cor bibit unde suum,

Ver cupiunt plantæ, volucresque, hominesque, feræque,
Nam mundo vigor hinc, & nova vita redit.

Cum tamen occlusas aperit Ver undique terras:
Omnia sic tumuli vult monuisse sui.

Æstas.

Æstum mors frigida tollit amoris.

XLVIII.

INcaluit tellus, & fervida solibus Æstas,
Plus etiam tonsos Sirius urit agros.
Mirantur profugis minui se flumina rivis.
A pede quod ficco sint modo victa, pudeat.
Ipse abit in tenues aër, tremulosque vapores,
Et tegit hos densus nube strepente culex.
Lassat, & humanos etiam calor occupat artus:
Quæritur a nemorum, frigus & umbra, sinu.
Frangere vis æstum, qua virtus languet, amoris.
Vmbra mortis adi. Suppeditabit opem.

Autumnus
Autumnus.
Sunt temporis omnia præda.

XLIX.

AVtumnus, video, pira dulcia, mitia poma,
Abstulit in cellas, œconomia, tuas.
Jam quoque pendentes refecavit vitibus uvas,
Implevitque suos vinitor inde cados.
Sol humilis densos non detinet amplius imbres,
Flat Boreas, foliis silva stat orba suis.
Ergo aliquis, vacuos dum cernit in arbore ramos:
Quam cito tot rapuit gaudia tempus, ait!
Sic est, nil durat. Mors & rapit omnia Tempus,
Illa suis telis; falcibus istud agit.

Hiems.

— — Bruma Studiosus in ipsa
Et flores fructusque legit.

L.

Venit Hiems, totos operit nix frigida campos,
Pendet & ex alta stiria longa domo.
Pro patriis pugnare focis jam sæpe necesse est.
Jam quoque sub vulpis pelle latere licet.
Cum desint alibi; in libris vos quærite flores,
Si quos Phoebus amat, quosque Siada docet.
Istud enim studiis, tempus favet artibus istud,
Quo mens delicias quærere sola potest.
An operam ac oleum vis segnis perdere? quippe
Lampades haud paucas nox modo longa petit.

Glacies.

Et fors, & glacies res utraque lubrica fallit.

glacies per se non sufficiens sed coniuncta cum alio periculo periculosior

LI.

COgit hiems rapidum vaga flumina sistere cursum
Frigore, ceu captas compede, stringit aquas.
Cruſta ſuper duros cryſtallina cernitur amnes,
Provocat illa tuos, læta juventa, pedes.
Ergo aliquis plantas ferrata munit aluta,
Currit in hac agili, quin volat ille pede.
Dum plaudit populus, glacies en rupta dehifcit,
Et novus hic gelidas fit jocus inter aquas.
Quem celeri ducit curſu fortuna, memento,
Hæc vitrea eſt, caſum quem verearis habes.

Tempus serenum.

Innocuæ menti par nulla voluptas.

Amicus Sicut h'c in, nunciam viderem Gargan. genit.

LII.

Mite favet tempus ; sudo Sol fulget Olympo,
Nullus adest veni, nullus ab imbre timor.
Blandior & florum color est, & ab arbore venit
Gratior, hic puro, qui natat amne viror.
Ad villas, ad agros jam suavior evocat aura,
Floris odor, rivi murmura, silva trahit.
Cui licet, e clausa discedit moenibus urbe,
Magnificamque casæ posthabet ille domum.
Vis, quod vincat opes, commixtaque gaudia curis?
Pura sit ut tibi mens, & sine labe, stude.

Turbo.
Thurber
Cades , ni cesseris iræ.

LIII.

TUrbo venit, rapidos convolvitur aer in orbes,
Trux Boreas acuit sibila, turbo venit.
Turribus impositus gyris cito vertitur ales,
Pendula quin etiam turribus æra sonant.
Tecta tremunt, trepidoque cadunt fragmenta camino,
Raptaque de tectis scandula multa volant,
Fit fuga. Distracta rapitur, vir, femina, veste,
Quæ patet in prima quæritur æde salus.
Fortunæ nimium ne congregiare furenti:
Temporibus qui non cesserit, ille cadet,

Nebulæ.

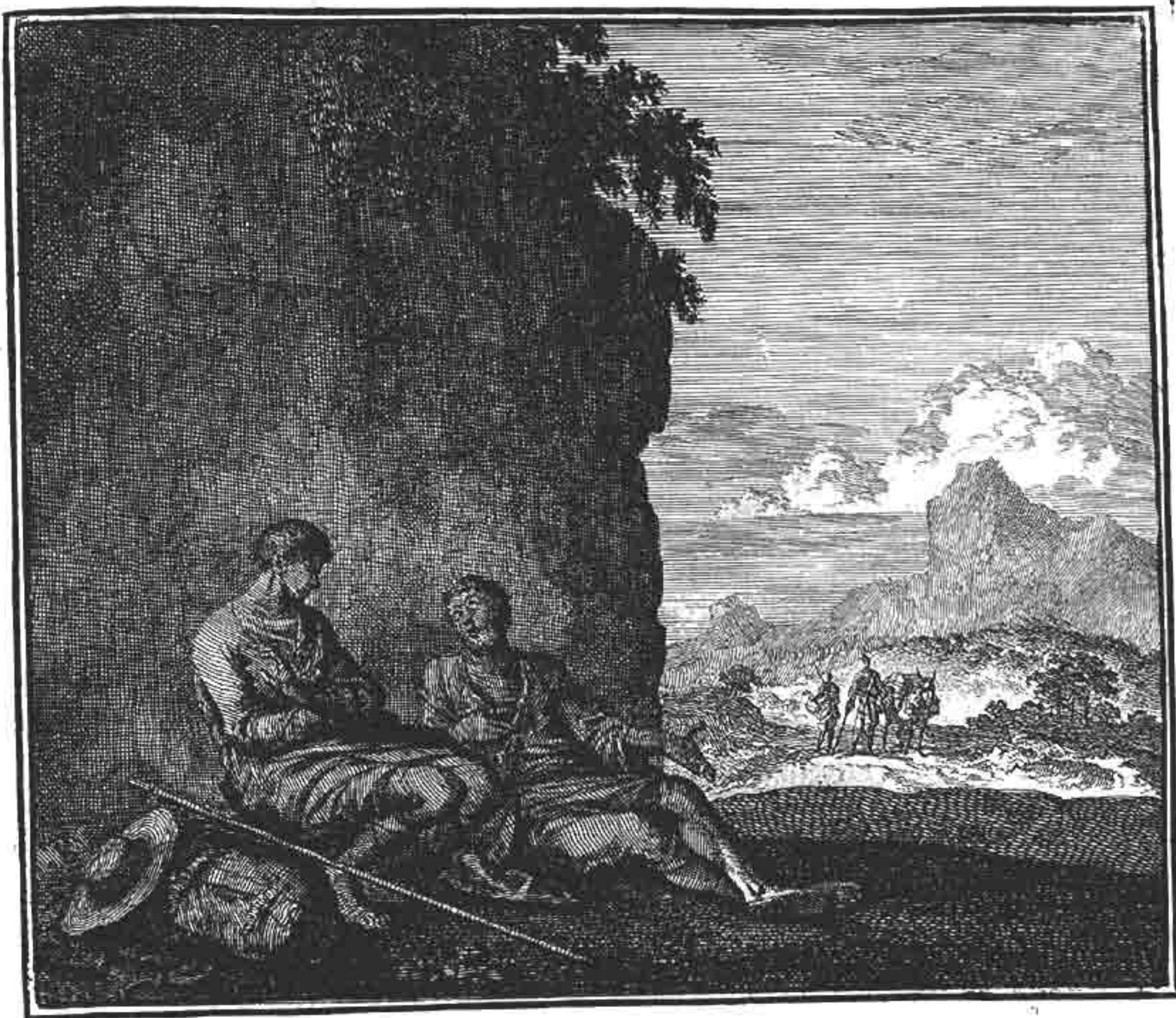
Mendax facit omnia magna,

LIV.

HUmidus a nebulis ceu peplo obducitur aër,
Inque die media non habet ille diem.
Sæpius incautus subit inde pericla viator,
In propriis etiam devius errat agris.
Ille novos montes, nec visas surgere turres,
Et sibi jam fluvios credit adesse novos.
Obvia sic arbor crescit, sic concita ventis
Objicitur, nebula decipiente, seges.
Has etiam patimur nebulas, queis tanta videntur,
Quæ sunt vana, nihil, Gloria, Luxus, Opes.

Vmbra. *Epist. 1.*
Nullum sua deserit Vmbra.

LV.

Vmbra quid est? lucis nihilum: tamen utilis Vmbra est.
Et quis ab hoc nihilo, quod doceatur, habet.
Vtilis est. Fessos hæc nunquid recreat artus,
Cum calidas spargit Phoebus in arva faces,
Rura colens, Pastorque gregis, lassusque Viator,
Nonne tuos quærit quilibet Vmbra sinus?
Vmbra diem justas nunquid partitur in horas,
Quove loco Sol sit nunquid & Vmbra docet?
Est quoque quod discas. Corpus comitatur ut Vmbra:
Sic nemo est, cui non nævus adhæret, homo.

Canis.

Qui multa docemus, discere nil volumus.

LVI.

ORe minus diversa, minus diversa colore,
Indole quam varia est prædita turba canum:
Hic sequitur lepores, ferus involat alter in urfos.
Ille domum, timidas iste tuetur oves,
Hunc anates fugiunt, pavet hunc abscondita perdix.
Hic natat, obstantes & pede frangit aquas.
Ad Domini nutum varias ille exhibet artes,
Stat, canit, &, saltat, quodque jubetur agit.
Hæc homines docuere canem. Cur rursus ab illo
Non homo constantem discit habere fidem!

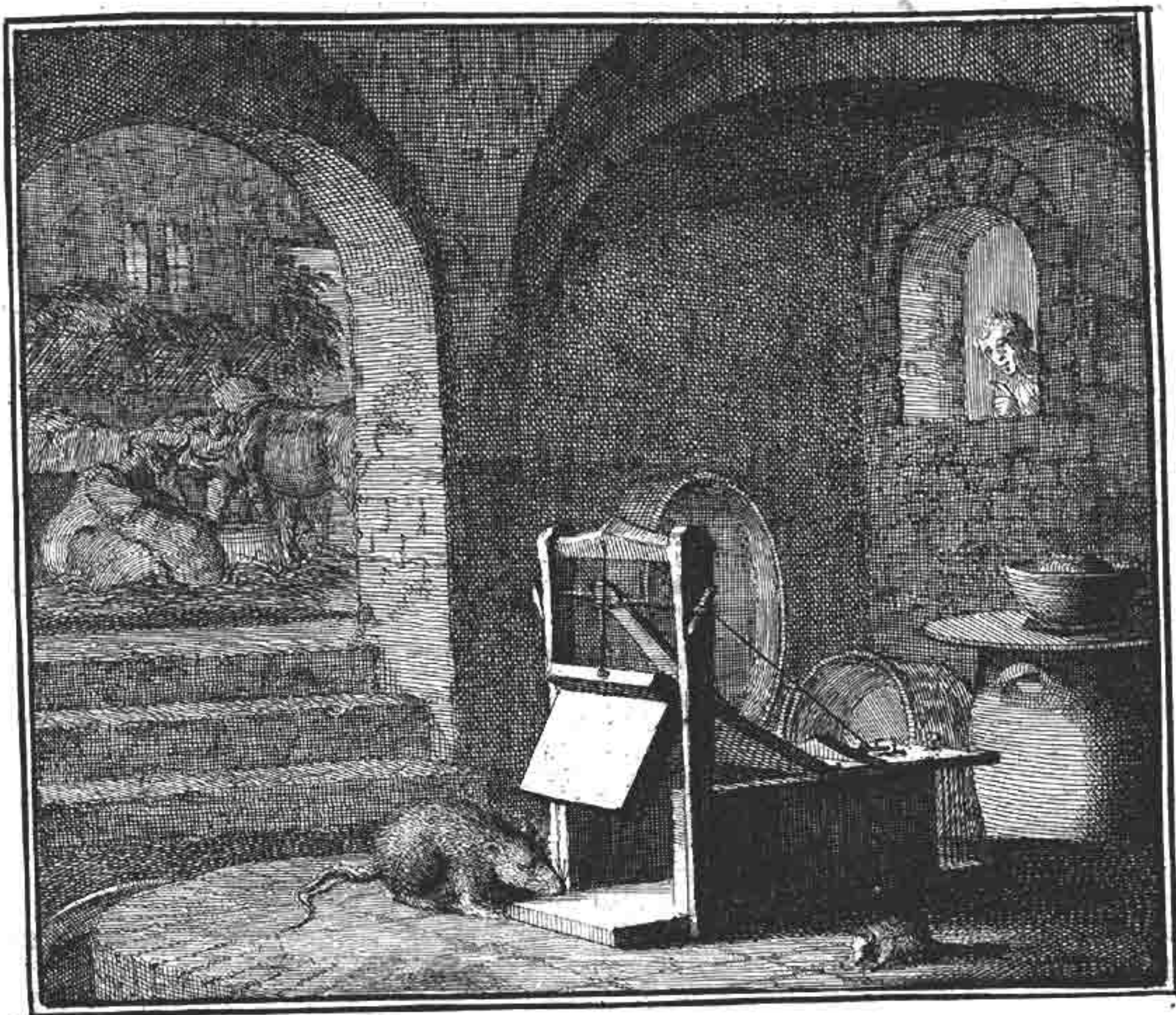
Catus.
Sævior, cum blandior.

LVII.

Qui se crinigerum tumidus convolvit in orbem
Ille Nero tuus est, muscule parve, Catus.
Dente ferox, oculis fallax, metuendus & ungue est,
Atque aliquod semper lugubre murmur edit.
Mire agilis, celeri veluti funambulo cursu,
Tecta per, & turris culmina summa, volat,
Hunc caveas, si forte paret tua stringere colla,
Strangulat amplexu colla ligata suo.
Blanditiis his sæva suis quot femina perdit?
Fors sibi tam similem diligit ergo Catum.

Glis & Mus. *Plautus*
Nec tutum est in nocte scelus.

LVIII.

DVm suadent placidum nocturna silentia somnum;
Glis venit inde sua, musculus inde, specu.
Damna penus patitur, minuuntur dente voraci
Pisa, fabæ, rapæ, brassica, pinguis adeps.
Solers ergo struit caveas ancilla dolosas,
Et capit hoc furem, quem capit ipse, cibo:
Subdolus attacta nam carcer clauditur esca,
Carnificique manet victima clausa cato.
Disce, nec in mediis est tuta rapina tenebris?
Hæc, quæ nocte patras crimina, luce lues.

Bos.

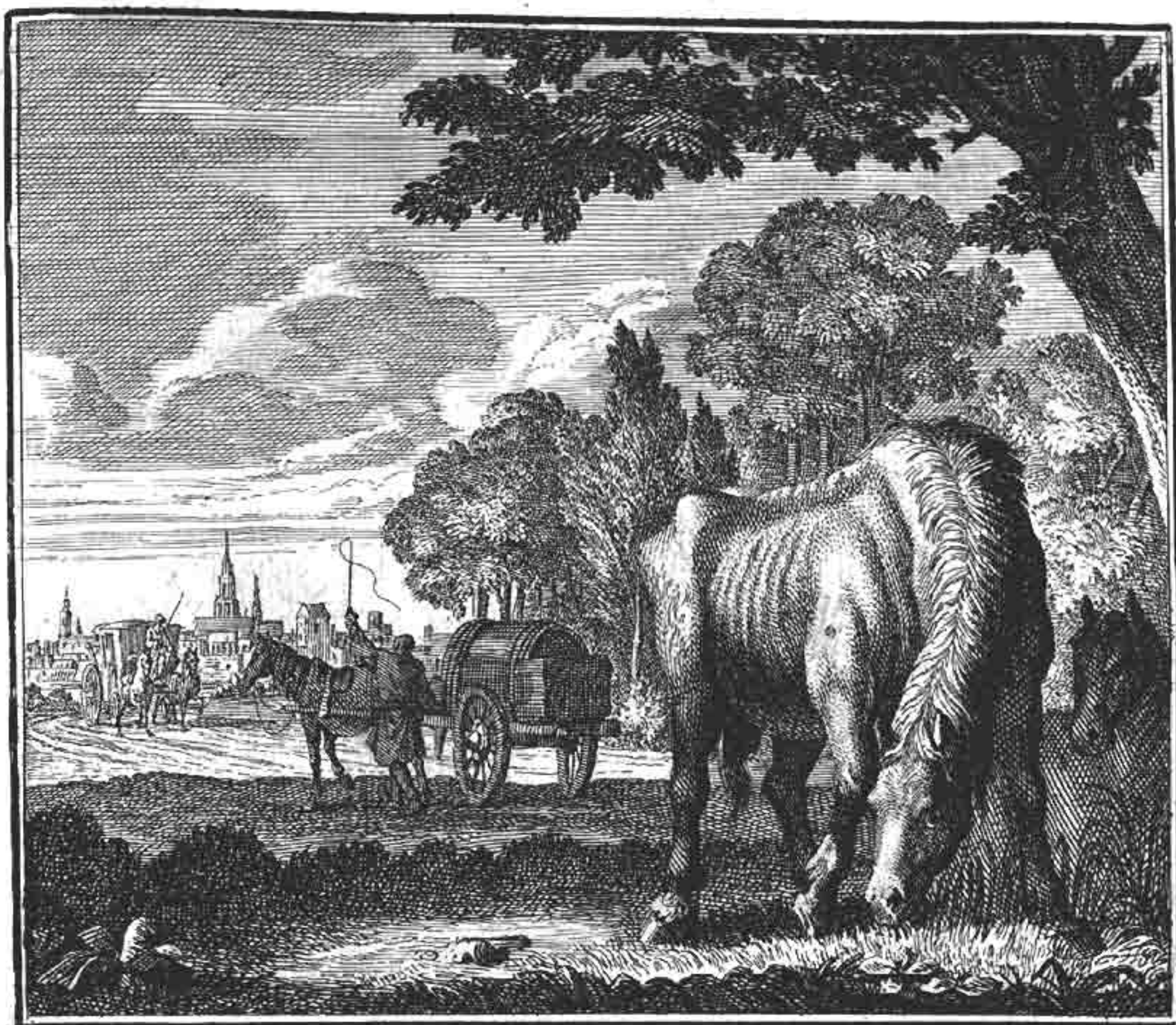
Stolidum, qui cornua gestat, vult subdi natura jugo.

LIX.

QVanta vides Bos sit robustaque machina carnis,
Duraque quam forti cornua fronte gerat.
Bellua, quod possit, quis crederet ista domari;
It tamen ad voces statque, Menalca, tuas.
Vomere nunc scindit; nunc æquat jugera rastro;
Nunc molit, e silvis nunc grave vectat onus.
Est stolidum: debet pecus hoc vel Tityre flagro,
Vel cultro, Lanio sæve, sub esse tuo.
Mente hebetes, validi membris, vel dura securi
Vestra vel imposito subdite colla jugo.

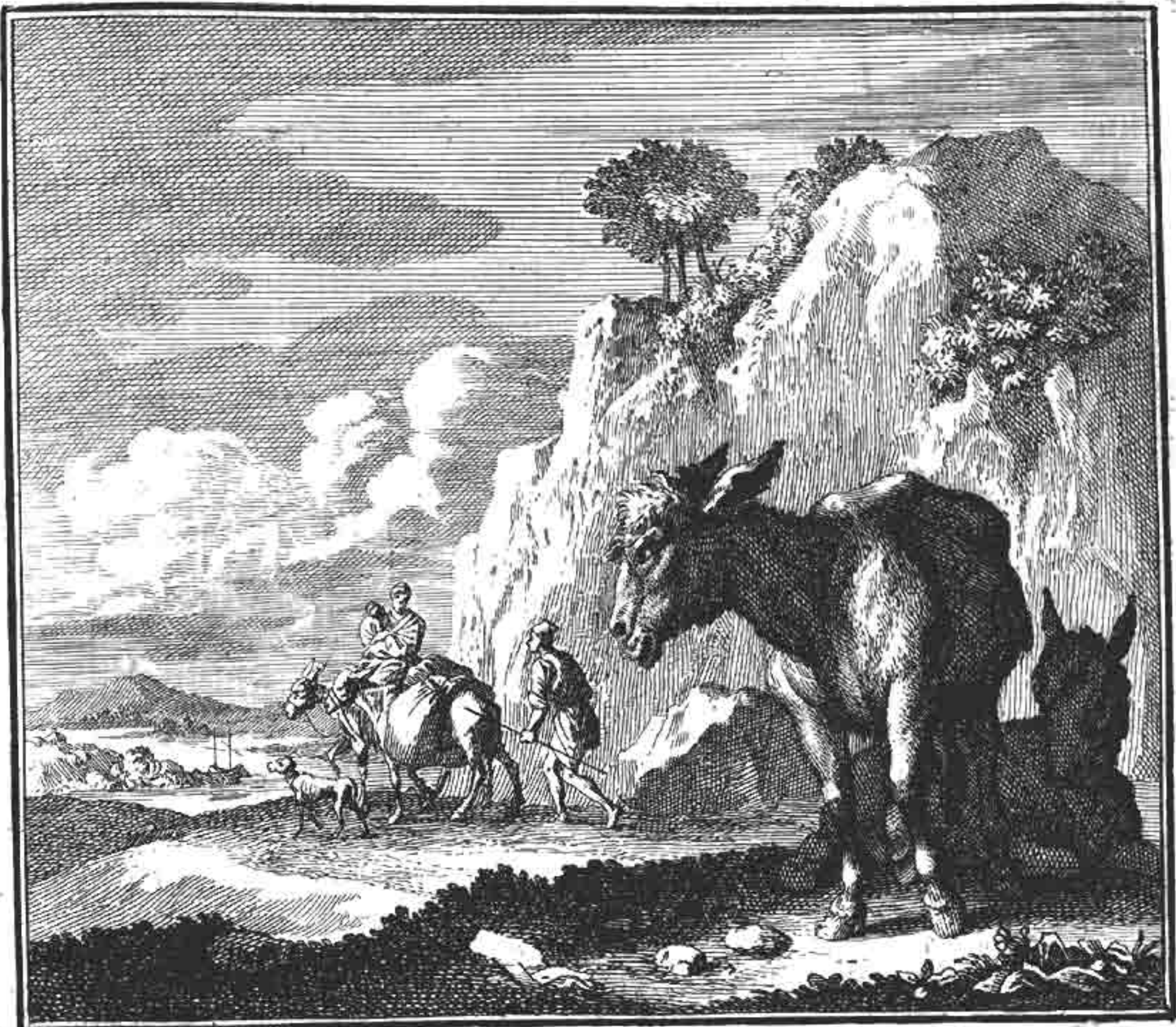
Equus
Equus.
Virga præstantem frenumque facit.

LX.

VT genio est varius, varios sic servit in usus,
Fortis hic, ille celer, bellicus alter Equus,
In precio est, cui pes gracilis, præcordia lata,
Auris acris, cervix vivida, molle labrum.
Jam lentus graditur, jam sese curvat in arcum,
Fertque equitem saltu subsiliente suum,
Nunc etiam celerem cursu decircinat orbem,
Nunc super intactam tollitur altus humum,
Cur virgam fugitis juvenes, frenumque timetis?
Cum tot ab his artes ipse docetur Equus.

Asinus.
Omni nemo laude caret.

LXI.

IPsē ego jam (pro me cum nemo peroret) Afellus
Dicere pro fama debeo pauca mea.
Nunc fero sessores, nunc altera pondera merces,
Saxaque sic scando bajulus alta pede.
Vatem ago, venturos ruditū nuncio nimbos.
Nostrum ægris medicam lac quoque præstat opem.
Quid, quod & e nostra formentur pelle libelli,
Hic memori, quæ sunt mente tenenda, notat.
Hæc & plura mihi cum sint encomia, paucos
Jam fortasse meum nomen habere pudet.

Oves.
O quot vellera nostra ferunt!

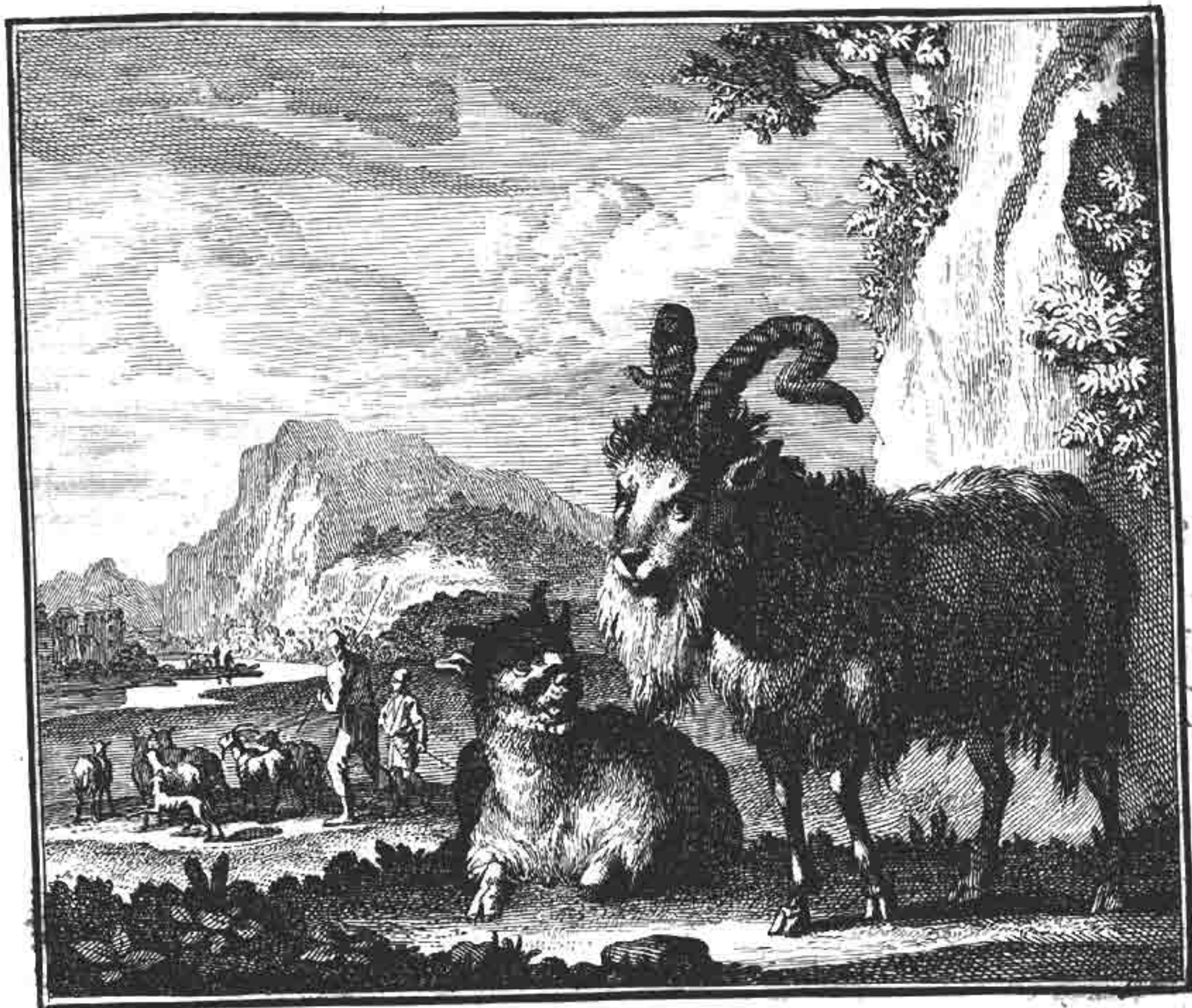

LXII.

EN pecus innocuum, virides quas Pastor in agros
Denso collectas agmine ducit, Oves.
Hæ solæ veteris fuerant opulentia secli.
Nunc etiam multis inde parantur opes.
Pinguia quis dulci nunc lacte coagula format,
Nunc secat in lucrum vellera crispa suum.
Balantes etiam teneram quis mactat in escam,
Longaque pro chordis extrahit exta suis.
Es probus, & dives? caveas: nam forsan avarus
Non deerit, qui te tondeat instar Ovis.

Hircus.

Foetore suo se prodit ubique.

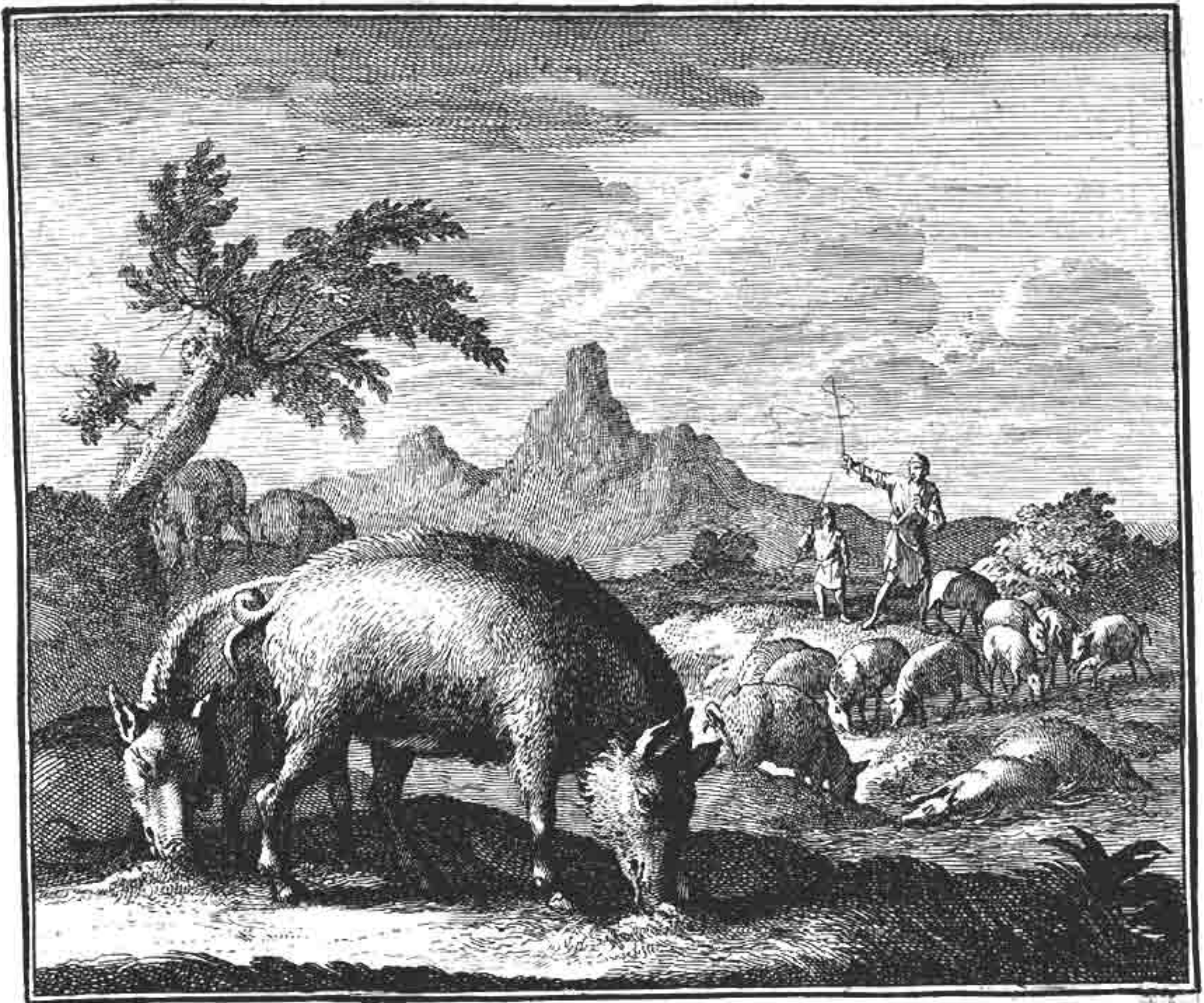

LXIII.

Hircus adest, elata cui stant cornua fronte,
Barba cui longum pendet ab ore decus.
Hunc timeat, teneris floret quæ frondibus arbor,
Has cupit, & spurco diripit ore dapes.
Vult plures, *me* sæpe, capræ, *me* clamat, adite.
Cornu in rivalem (si venit alter) agit.
Foetidus hinc omnem, quo quo venit, inficit auram.
Naribus est, quamvis lotus in amne, gravis.
Indica mancipium Veneris cur balsama quæris?
Nullus enim est, hircum qui superaret, odor.

Porcus.

Pascitur, ut pascat.

LXIV.

A Spice fetigeram properantem ad pascua turmam;
Impetus hanc varia spargit ubique via.
Ille stat, in foedam devolvitur iste paludem,
Colligit hic avida putria poma gula.
Alter iter relegit, vetitos volat alter in agros.
Sollicitus curas mille subulcus habet.
Sus tamen & clausus pingui quoque pascitur offa:
Cæsus enim nostræ grata fit esca gulæ.
Sic quoque servimus, & sic blandimur avaro:
Vivere nam quando desit, utilis est.

Camelus.

Est, esse quod horret.

LXV.

INgens, foedum animal, gibbo deforme, Camelus,
Et collo colubrum torvus & ore refert.
Bajulus est, quo per steriles mercator eremos,
Asia, divitias fert opulenta tuas.
Obsita quæ cæno est, avido bibit ore, paludem,
Nec bibit illimem, ni pede turbet, aquam.
Scilicet in vitrea timet is se cernere lympa:
Territus a vultu nam fugit ipse suo.
Jam cur tam sibi charus homo, quem crimina foedant;
Quo tamen haud monstrum turpius esse potest?

Cervus.

— — Excutis unum?
Mox gravius portabis onus.

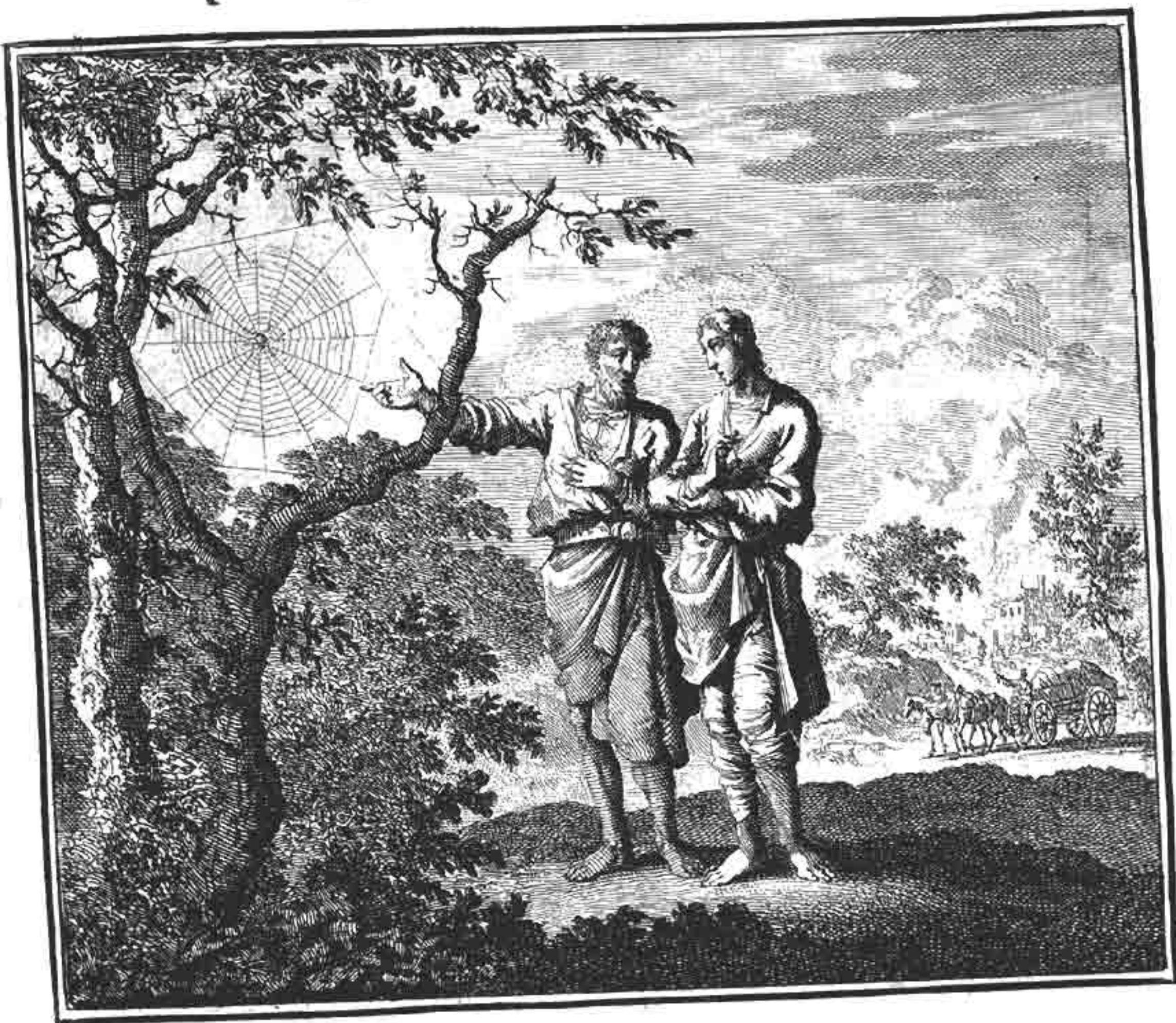

LXVI.

NI peterent nostram venantum spicula cædem,
Quam bona sors cervo, vitæque longa, foret!
Nunc etenim silvas, nunc florida prata, pererro.
Flumina nunc trano, nunc juga celsa peto.
Languedo? Dictamno me recreo. Subdolus anguis
Me ferit? hausta cito toxica pellit aqua.
Cornibus exonero (sunt hæc mea pondera) frontem;
Quæ redeunt ramo semper at aucta novo.
Mortales tolerate crucem, nec ponite vestram:
Excussam gravius nam sequeretur onus.

Araneus.

Aliis per propria damna nocivus,
pessimus est.

- LXVII.

ADspice, miranda quam texat araneus arte?
Ralla, jugum, radius, stamen & ipse suum est.
Egerit, egestum nectit super arbore filum,
Pendulus hoc variis itque reditque viis.
Qua graditur, nova fila trahens, sexangula circum
Explicat e fibris retia ducta suis.
Tot laqueos nectit, tot solers vincula jungit,
Te quia vult prædam, parvula musca, suam.
Qui sic, ut pereant alii, sua prodigit, ille
Fraude venenata plenus araneus est.

Apes.
Hæc pungunt exempla pigros.

LXVIII.

QUod circumvolitat, quod flavum bombilat agmen,
Collegere suo tinnula filtra sono.
E bove quas gratas fecit fimus, incolit ædes,
Paret & hic Regi subdita turba suo.
Pars abigit fucos, pars pabula quærit in agro,
Altera sed succis pars onerata redit.
Pars reliquas animat cantu, pars mella recondit,
Munere nulla suo, nulla labore vacat.
Heu fugite, haud istos pigri spectate labores:
Segnitiam vestram sedula punget Apis.

Feræ.

Has hominem domuisse decet.

LXIX.

TRux oculis, ferus ungue Leo, Rex ille ferarum,
 Ferre vincla subit, colla ligatus adest.
Illa furens etiam, cursuque celerrima Tigris,
 Cogitur angusta clausa manere specu,
Quid, quod & immanes pellat quis fustibus urfos,
 Ut moveant doctos ad sua plectra pedes.
Quin etiam varias Elephas formatur ad artes.
 Hæc laus est hominum posse domare feras.
Sed cur indomitam (si laus hæc quæritur) iram
 Linguitis? est nullis mitior illa feris.

Lupus.

Depascet, ni pascis, oves.

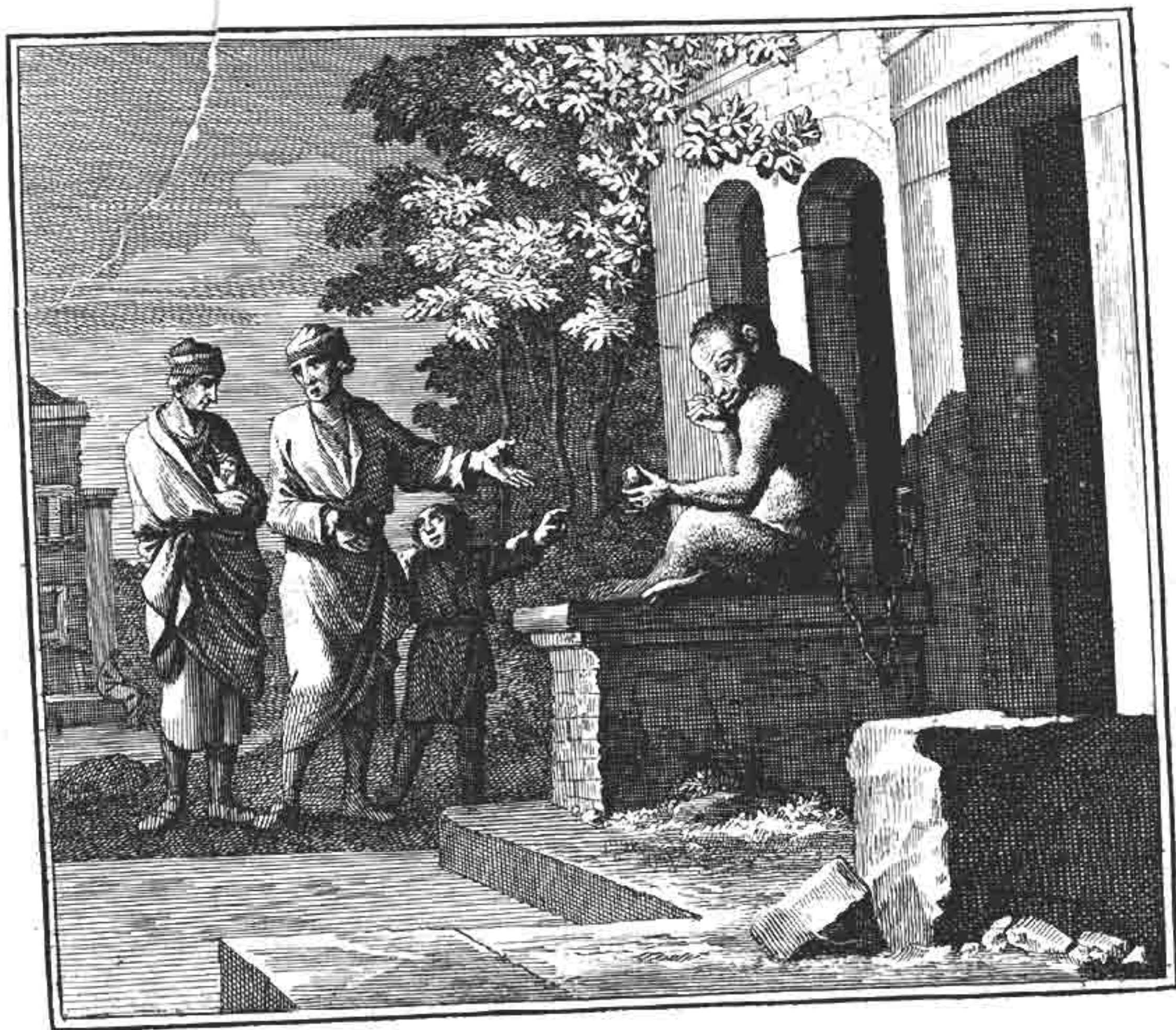

LXX.

CUM Lupe balantes audis, & conspicias agnos,
Nonne tibi dentes tunc oculique dolent?
Pastores procul hinc, cuperes procul esse molossos,
Densa vel ut premeret nox, & utrosque sopor.
Prodires etenim cæcis tunc tutus ab antris,
Expleres fauces, helluo sæve, tuas.
O vos, innocuæ quibus est data cura juventæ,
Huic, rogo, vos vigili semper adeste fide.
Si geminos quondam servaverat una puellus,
At nunc quot Juvenes perdidit una Lupa!

Simia.

Levium fumus & nos Simia morum.

LXXI.

Histrion quod nostros imitatur Simia mores,
In precio Domino est, deliciisque suo.
Scribere te cernit, se mox quoque scribere finget.
Pectus forte tuas, pectit & ille, comas.
Id, verbo, quod ages, aget hæc, & mille cachinnos
Saltibus hinc pariet Mima jocosa suis.
Et nos simiolas, quam voce, togisque comaque
Exprimimus, ridet gens aliena, suas.
Hæc ergo levitas, hæc vana superbia Circe est,
Nos homines similes quæ facit esse feris.

Volucres in genere.

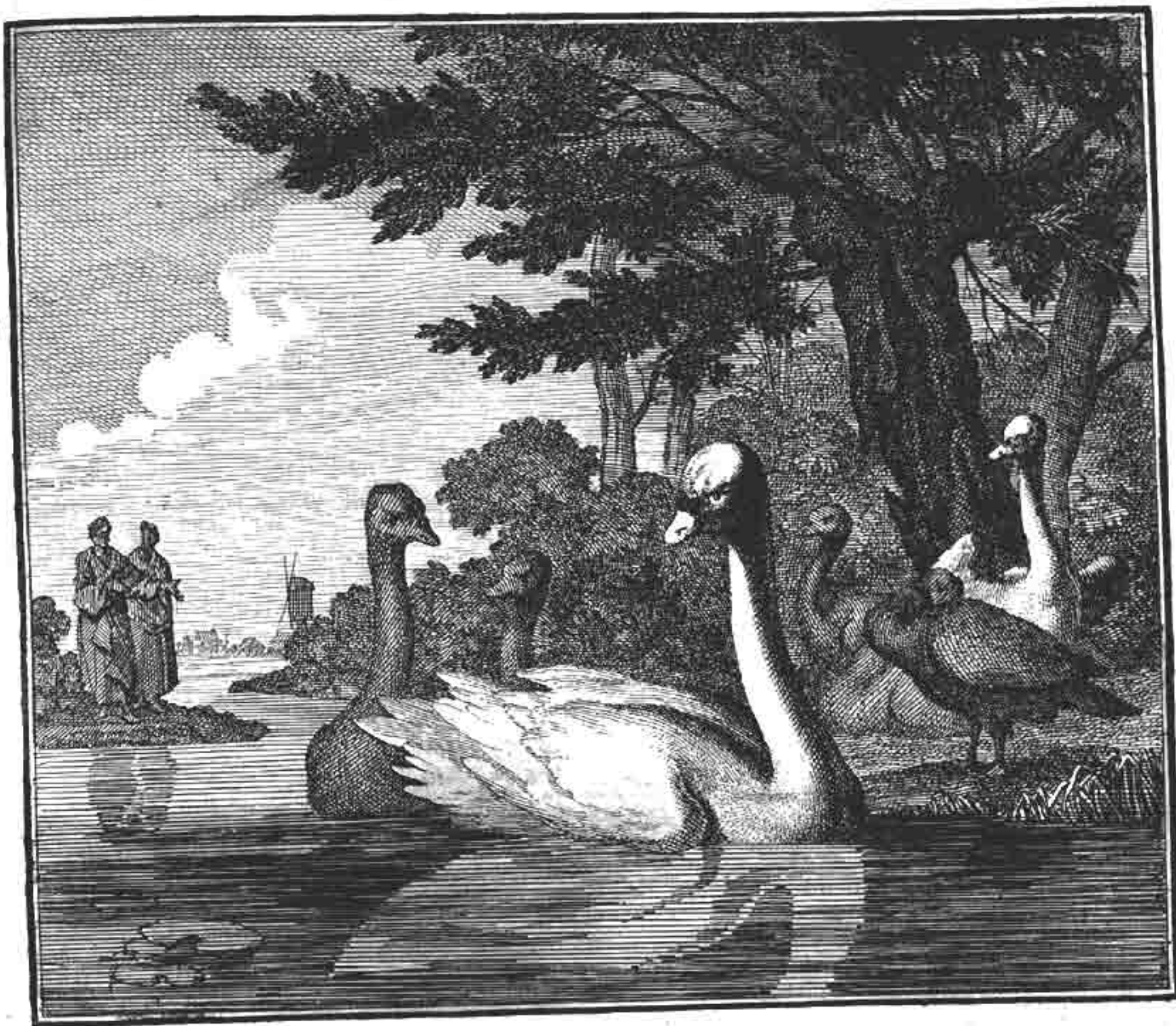
— — — Non parcitur illis,
qui sibi non parcunt.

LXXII.

PLumea turba, vagis quæ ludis in aëre gyris,
Quam varii mores ingeniumque tibi est.
Altera pars pennis, pars altera voce triumphat,
Altera vult silvas, altera quærit aquas.
Pars cicur est, assueta manu lætatur herili,
Pars fera non ipsa vel cicuranda fame.
Bella etiam geritis, rostro pugnatis & ungue,
Se quoties parva magna saginat avis.
E vobis (nolite queri) quod quærimus escam,
Ipsæ vos homines hoc docuistis Ayes!

Cygnus.
In morte triumphat.

LXXIII.

STrymonius natat inter aquas, nive purior, Ales,
Circumfertque oculos, celsaque colla levat.
Puppis cauda, caput prora est, pes remus, in alis
Vela habet, & tota est non nisi navis avis.
Candida sic oculos recreat, tum fluctuat undis,
Auribus illecebras machina muta negat.
At cum longa senem jam viribus exuit ætas,
Vincit Olor cantum, vel Philomela tuum.
Cui nivei mores, cui labis nescia mens est,
Finiet huic moestos hora suprema dies.

Passer.
DEO sunt omnia curæ.

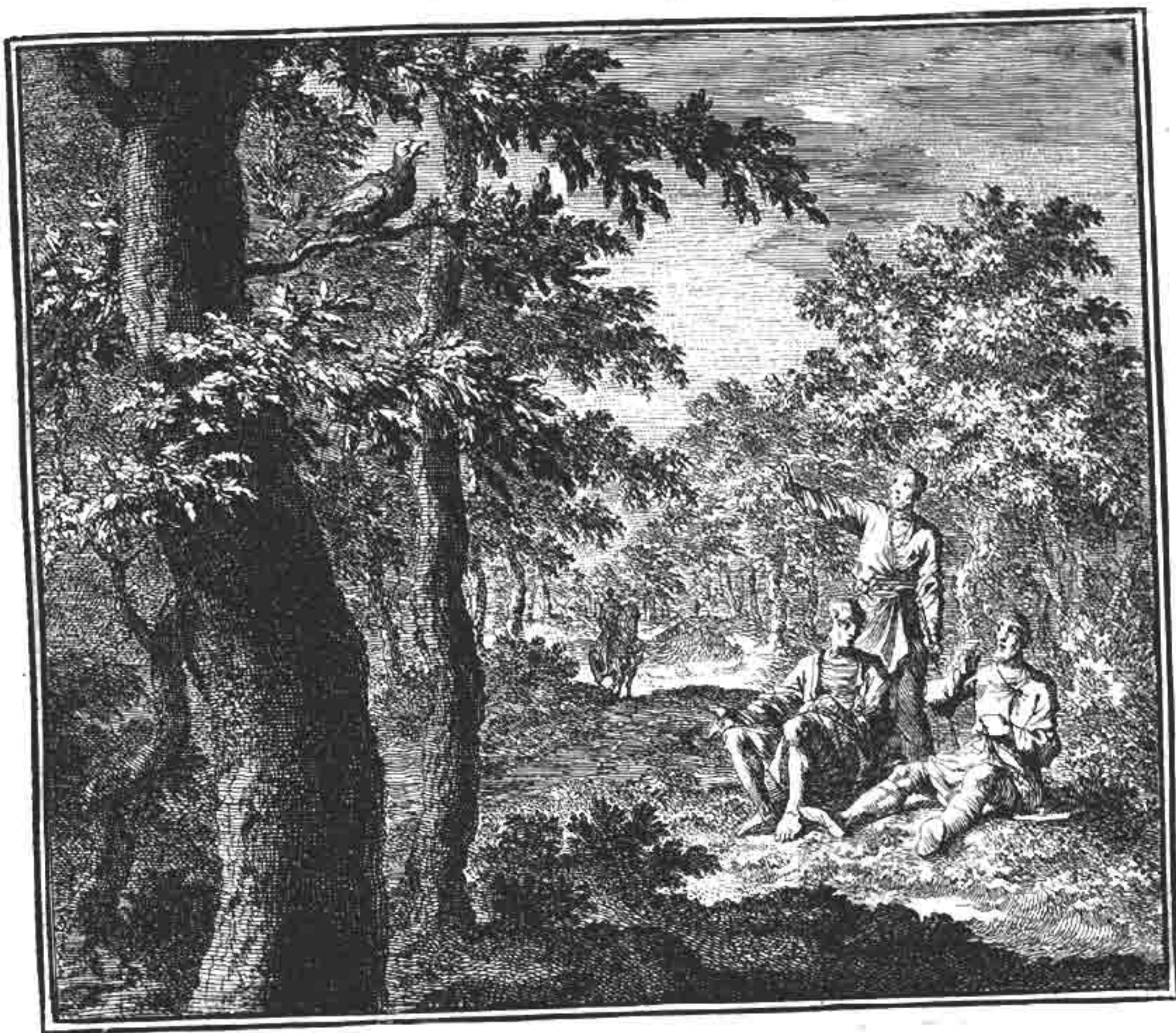

LXXIV.

Quæ contempta magis, quæ Passere vilior ales,
Hospite quo turris, villa nec ulla, vacat.
Non color hunc, non hunc commendat gratia cantus:
Aut pipit, aut querulo flagitat ore cibum.
Scit tamen illius pretium DEVS, erigit illum,
Arbore præcipitem quando phrenesis agit.
Ambigis, an pro te vigilet pia cura Tonantis?
Nil animæ precio par valet esse tuæ.
Te fors dejiciat, vel cello culmine livor,
Semper es in manibus, ne vereare, DEI.

Luscinia.

Parva caro, sed vox & spiritus ingens.

LXXV.

AVdis, quæ silvis resonet suavissima Siren,
Vt rotet in varium guttura blanda melos.
Scilicet hæc illa est jucundi musica Veris,
Vox mera, pluma levis, vix Philomela caro.
Quæ volat in frondes, quæ frondibus avolat altis,
Quæ gelidas inter deliciatur aquas.
Garrula quam toties ad cantus incitat Echo,
Et tibi quæ tardat sæpe, viator, iter.
Ad laudes cur nostra DEI est vox pigra canendas?
Fors quia nos nimium carnea turba sumus.

Gallus.

-- -- Perjurerum prodidit illum;
nunc tacet.

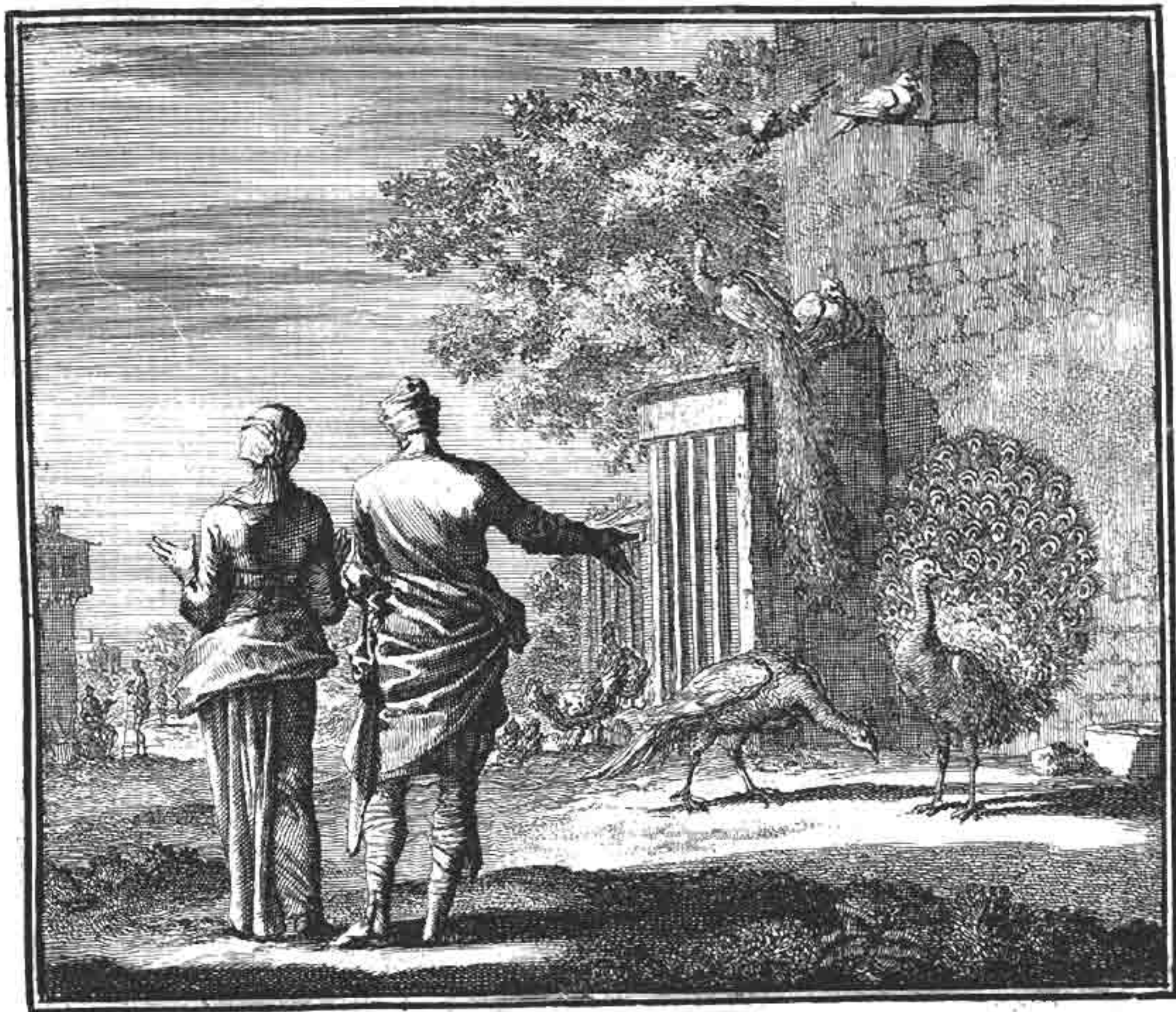

LXXVI.

Cingitur ovipera non una conjuge Gallus,
Ornat cui tumidum carnea crista caput.
Jam levat hoc, jam voce ferox cucuriet alta.
Ingens, nonne vides? in pede calcar habet.
Id, mirum est, Aurora, tuos quod sentiat ortus.
Venturamque canat Præco quod ante diem.
Plus mirum est animos quod terreat ille nocentes,
Terruit hic cantu te, Petre, nonne suo?
Nunc quoque si canerent quoties perjuria fiunt,
Nulla foret Gallis nocte dieque quies.

Pavo.

Fastum, mortis memor, exuet omnem.

LXXVII.

EXplicat, ecce, suas ales Junonia pennas,
Vertitur in miram Cauda superba rotam.
O quantus micat hic luxus, lususque colorum!
Splendet in hac totum, quod decus Iris habet.
At videat si pavo pedes scabrosaque crura,
Detumet, ac fastum contrahit ipse suum.
Est quem Nobilitas, quem fulvæ copia glebæ,
Quem tumidum vultus gratia mira facit;
Ad tumulum si forte pedes perpendat euntes,
Se nihil esse, brevis quem capit urna, sciet.

Columbæ.

Et ficti & cedent victi candore colores.

LXXVIII.

SE jungunt sociæ mitissima turba Columbæ,
Innocuum Volucres & sine Felle, genus.
Aureus hanc circum dat Colla micantia torquis,
Hanc pingit minium, cyaneusque color.
Sunt, celeres prohibet queis fimbria plumea gressus,
Sunt, quibus exornant plumea ferta caput.
Hæc fugit ad silvas, nostros amat illa Penates,
Et quædam est nivibus non minus alba novis,
Hæc placet. Hunc alii nequeunt æquare colores,
Qui nunquam a miti pectore Candor abest.

Pisces in genere.
Omnes capimur discrimine nullo.

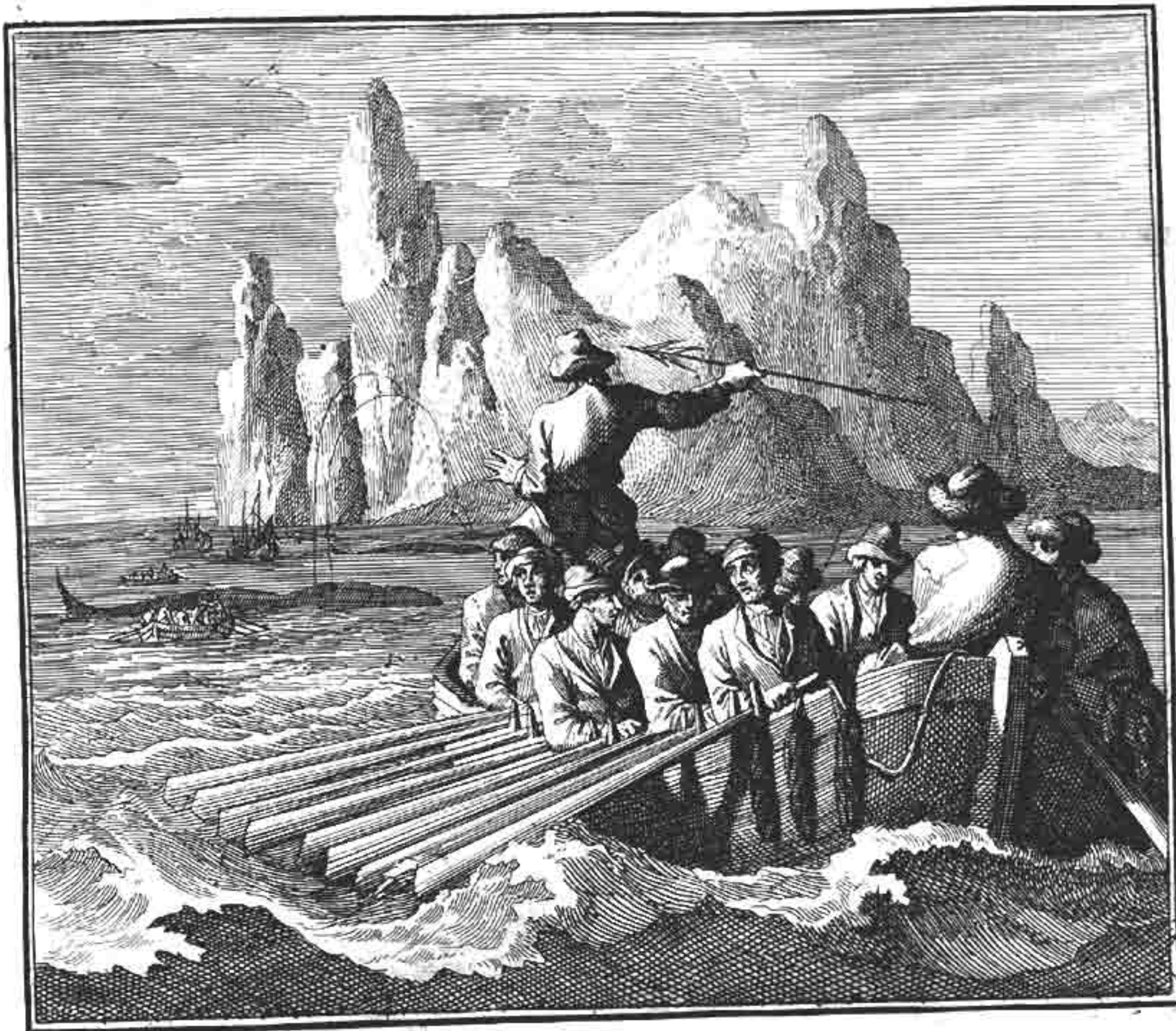

LXXIX.

O Quot, quam varios clauferunt retia pisces!
Tot mare dat nostræ nempe tributa gulæ.
Rhombus adest, & Congrus adest, & parvus asellus
Lotæ, Apuæ, Scomber, Gobio, Cottus adest,
Vilis, & hic video, spinosa, minutula turba est.
Et nocet hic stomacho piscis, & ille, meo.
Cur capit hos piscator, aquis cur extrahit omnes?
Cur? sua quod cæca retia sorte jacet,
Improbe formida mortem, discernere nescit,
Cæca simulque bonos, & rapit illa malos.

Pisces magni.

Vis vincitur arte.

LXXX.

Bellua, quæ vastis, velut Insula fluctuat undis,
Humana capitur, captaque fraude perit.
Ergo Gigas piscis, qui, motæ verberare caudæ,
Est potis ingentis vertere navis onus,
Se titillantem sequitur prope littora nautam,
Ac abît, ex altis non rediturus aquis.
Incipit interea jactis languescere telis,
Et venit in spolium, nautica turba, tuum.
Nemo suo nimium confidat robore, vinci
Quilibet ingenio, blanditiisque potest.

Pisces parvi.
Dum capimus, capimur.

LXXXI.

Cur salis, ac hilarem, piscis, te vertis in orbem?
Anne tuis tutum te fore credis aquis?
Falleris: occultæ latitant sub flumine nassæ.
Hoc modo, ni caveas, carcere clausus eris.
Quid quod & e longa tibi virga pendeat hamus,
Et tibi fert gratas in tua damna dapes.
Heu fuge, ne capias, hac ne capiaris ab esca.
Mutis sed quid ego piscibus ista loquor?
Mortales moneo, ne mel gustate voluptæ:
Occulit hoc hamos Mors truculenta suos.

Homo.

Autori reddatur opus.

LXXXII.

EN Hominem, divinæ opus admirabile dextræ,
Vna cui pars est spiritus, una Caro.
Ossibus hæc fulta est, variosque intexta per artes,
Surgit in hoc mirum corporis alta decus.
Majus adhuc animæ pretium est, majorque venustas:
Exprimit Autorem nam typus iste suum.
Si quæ Cæsareos referunt nummismata vultus,
Rursus ad Augustas sunt referenda manus.
Trademusne animam vitiis, stygioque Tyranno?
Soli danda Deo est, cum sit imago DEI.

Juvenes.

-- -- -- affectibus ægri
Heu quoties pereunt.

LXXXIII.

Currus, equus, toga comta, canes, pila, plectra, choreæ,
Sunt, quæ vult genius, læta juventa, tuus.
Et fugit hæc curas, nec seris prospicit annis.
Utitur hac votis, quæ fuit apta dies.
Non augent, non condit opes, si forte paratas
Invenit, in merces prodigit æra novas.
Hoc aperit, quod mente gerit, non occulit iras,
Non hunc, qui calido pectore fervet amor.
Tot vitiis, veluti morbis malesana laborat:
An mirum est, hinc si sæpe juventa perit?

Senes.

Senex serpit quoque lentus ad urnam.

LXXXIV.

Hic video rugis plenum, canisque Senatum
(A Senibus nomen quippe Senatus habet)
Sed quid agunt? simul & præsentia damnant;
Præteritos vellent & revocare dies.
Olim erat in pretio virtus, candorque, fidesque
Floruit, & juvenes tunc coluere senem.
Nunc scelus omne viget, luxus dominatur ubique,
Jus, Pietas, terris pax, amor omnis abest.
Hoc clamant, mirumque, malo quod nullus abire
Orbe Senex cupiat, sit licet ille Tripes.

Sanus.

Qui sanus negligit esse,
Sana mente caret.

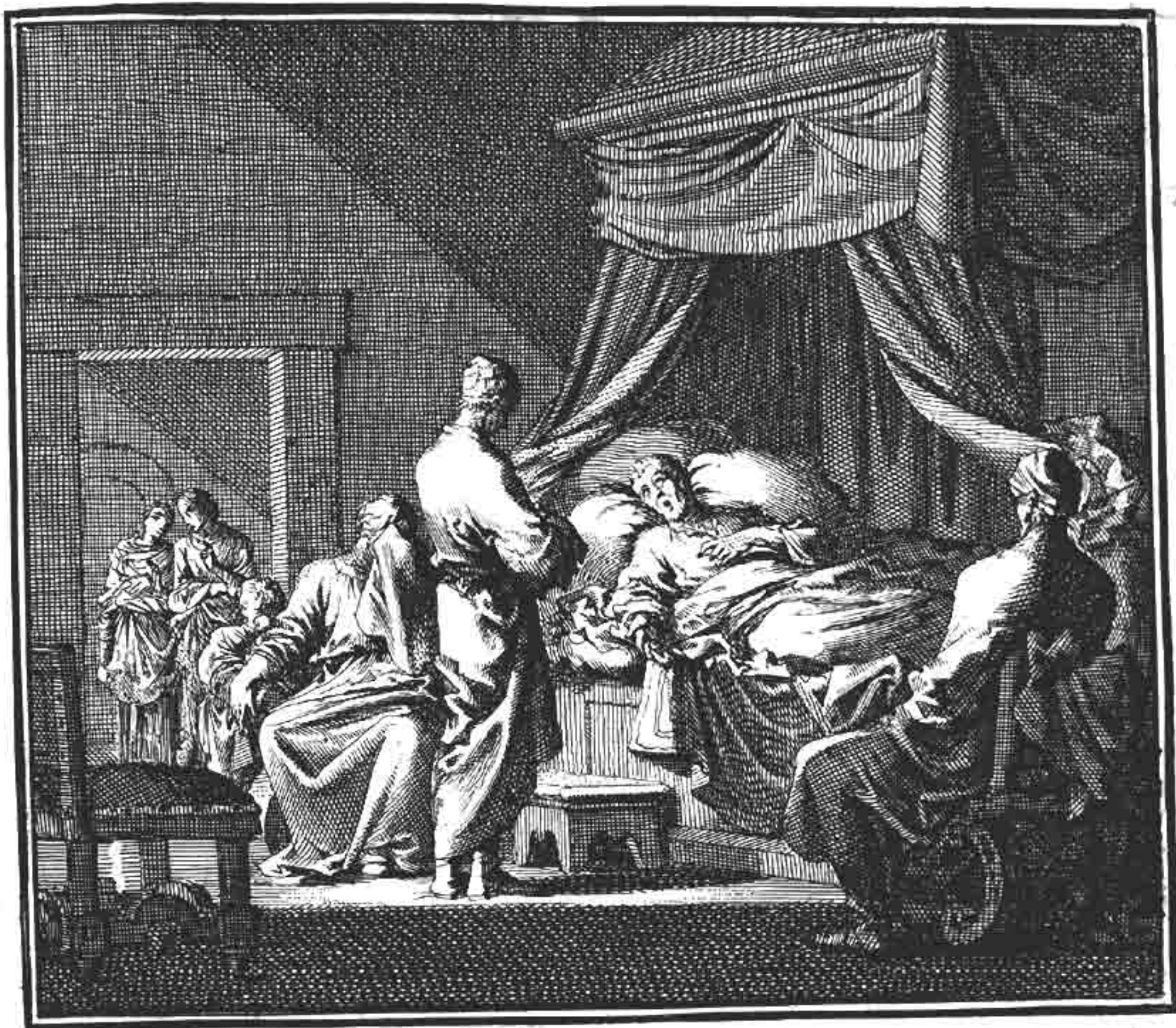

LXXXV.

Cum vegeto fervent fortes a sanguine venæ,
Temperiemque suam quilibet humor habet,
Cum læto rubet ore color, frons suda renidet:
Tunc bene dextra suum, mens bene munus agit.
Tum vibrat arma ferox, & miles provocat hostem,
Tum calami doctis ad sua vota fluunt.
Otia tunc opifex vitat, Propola, Colonus,
Iste labore parat, mercibus alter opes.
Qui sanas epulis, cæcaque cupidine vires
Prodigit, insanus nonne vocandus erit?

Infirmus.

Hæredum ac ægri ne credite votis.

LXXXVI.

Qui jacet hic, molli tectus licet undique pluma,
Ægra putat dura membra locata trabe.
Terga dolent, plantæque dolent, jecur, ilia, pectus,
Cor, caput, & stomachus, pulmo, lienque dolent.
Dantur; at heu torvo sumit data pharmaca vultu,
Et tremulo medicos vix bibit ore scyphos.
Tum bona Mors, clamat, bona Mors, hos solve dolores
Mors procul hinc, hæres, qui vigil adstat, ait:
Hæredem auditis Superi? mox desinet æger
Vivere. Sin ægrum? desinet iste mori.

Gold

Dives.
Quam sæpe Midæ latet auris in auro.

LXXXVII.

Dives adest, plena est numerato mensa metallo,
Plus etiam argenti turgida cista tegit.
Sed quid agit? nummos, cum nummos erogat, auget,
Fæcundasque novo fœnore reddit opes.
Quam bene! nummatis nam dant hæc tempora nummos,
Nec nisi divitibus Sors opulenta favet.
At, bone vir, tanto quæ jam tibi parta labore est
Olim congeries aurea, Cujus erit?
Nescio, ais. Nescis? Responso hoc ergo probasti,
Te nimium longis auribus esse Midam.

Pauper.
Hoc nemo jacente stat melius.

LXXXVIII.

Aspice, qui nummos humili prece flagitat, Irum,
Cui tot pittaciis, & male facta toga est!
Pallor in ore, fames oculis sedet intus abactis.
Nuda simul morbis, membra geluque tremunt.
Quem mala tot torquent, miser is tibi nonne videtur?
Quis neget hoc? Miser est: Pauper ubique jacet.
Falleris; hic miser est, sua quem fortuna saginat,
Mox reus hic poenas in stygis igne dabit!
Irus hic est felix: jaceat cum Pauper ubique,
Occupat immensum Numinis ergo sinum.

Claudus.

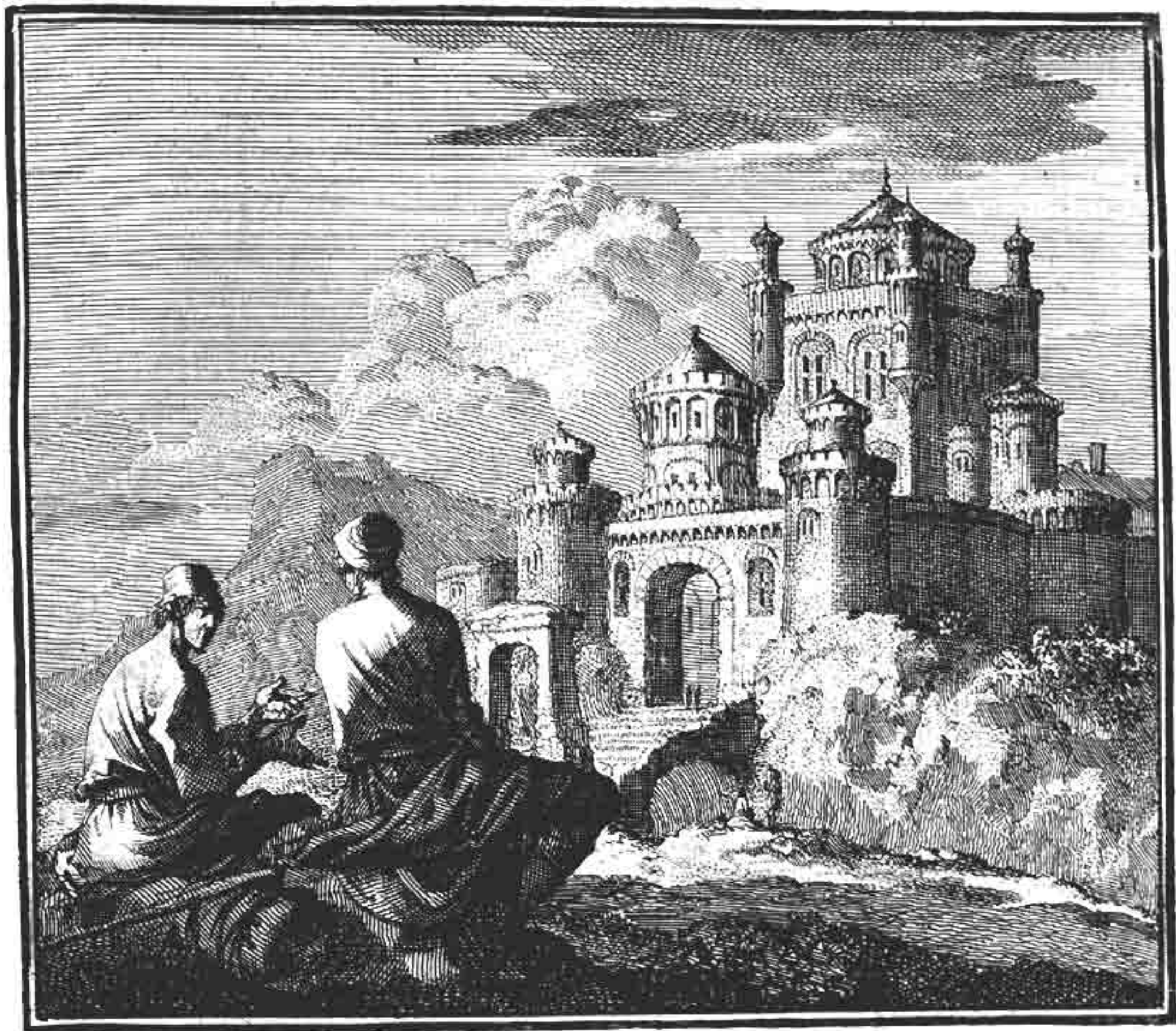
Sit patiens claudus, saltabit ad astra.

LXXXIX.

FORsitan est, alto cui fracta est tibia casu,
Glande vel imminuit bellica canna pedem.
Hic sua vel longis firmat vestigia grallis,
Vel pedis e dura fit faber ipse trabe.
Dum trahit hanc cotyli per stupea vincula nexam
Vrbibus, & planis tardus oberrat agris,
Et quemcunque gradum, non hunc facit absque dolore.
Non alia graditur quam crucis iste via.
Hac via it? ergo equitent alii, bigisque vehantur
His citius claudoscanDET ad astra pede.

Arx.
Aurum mihi nomen ademit.

XC.

TVrribus impositis, validis circumdata muris,
Extruxit veterum fortia castra labor.
Vixit in his tutus, vicinos terruit hostes,
Servabatque suos incola pacis amans.
Pro patria invenit vigil hæc munimina Mavors.
Arx & adhuc nomen, bella quod arcet, habet.
Has tamen ærias rutili vis sæpe metalli
a nullo domitas vicerat hoste manus.
Tam blandum cum nemo manu trux arceat aurum,
Arces inde suum nec quoque nomen habent.

Civitas.

Dum sibi sunt hostes homines, quæ tuta sat urbs est?

XCI.

QVas variis celebres Regionibus adspicis urbes,
Has tumor, aut cauta condidit arte timor.
Quid referam veteres? & nunc cupit urbibus ædes,
Orbibus, ac urbes quis fabricare pares.
Nos quoque quot fossis, quot vallis claudimus urbes:
Sic, ut inaccessas possideamus opes!
Tuta fuit quondam vili casa cespite nata,
At cum pastor erat, rastraque gessit homo.
Tot modo vix hominem defendere moenia possunt,
Alterius factus cum Lupus alter homo est.

Cometa.

Proles timeat, Patris ignea virga minatur.

XCII.

EN novus insolita noctem face dissipat ignis,
Extendit rutilas nempe Cometa comas.
Conveniunt, trepidique attollunt lumina Coelo,
Et sibi mortales omina moesta canunt.
Iste faces belli, Magnorum hic funera Regum,
Excidium populi, sed timet ille luem.
Res certa est, raro fulgent impune Cometæ,
Sunt reor irati flammea virga DEI.
Vestra rei sed cur lacrimas non lumina fundunt?
Hic alia extingui nam nequit ignis aqua.

Bellum.

Tot plagis tundimur, & vix
Flectimur in melius.

XCIII.

TYmpana ubique sonant, litui sonat undique clangor,
Non habet in terris pax requiesque locum.
Induit hic galeas, galeas Rex induit alter,
Arcus hæc, gladios gens parat illa suos.
Est hostis mortale genus sibi, mundus arena,
Et populi, Martis victima densa, cadunt.
Ferreæ, quis neget, est ætas: in vertice ferrum,
In manibus ferrum, vir, juvenisque gerunt.
Quid mirum, a Superis toties quod vapulet orbis?
Non aliter flecti ferrea corda queunt.

Fames.

Post Bacchi, aderunt jejunia, festum,

XCIV.

QVæ rerum hæc facies, larvæne, hominesque videntur?
Perdidit humanum pristina forma decus.
Aufugere oculi, cutis aret, concidit alvus,
Ossea stat longo Mortis imago pede.
Putre movet, video certamina dira cadaver,
Victor is est, mortem, qui vorat ante suam.
Quæ male suada fames homines hanc cogit ad escam,
Fætida jejunos quæ fugat esca lupos!
Has ventri sed ferte dapes pro Numine culto,
Nempe decent talem talia liba Deum.

Pestis.
Plus animæ fugienda lues.

XCV.

PESTIS sævit atrox, ipsa hæc, qua vivimus, aura
Plena venenata nos necat aura lue.
Heu subito cunctas febris occupat ignea venas,
Inque rubente tument toxica sæva cute.
Quis quemcunque timet, Pylades procul adstat Oreste,
Et pater a natis, a patre natus abit.
Nempe homo mors homini est, modo quem tetigisse perisse est,
Ipsa vel exitium noxia verba ferunt.
A socio, si vos terrent contagia, pravo:
Plus famam, & mores inficit, este procul.

Insecta.

Perdimus heu fruges, qui fruges nolumus esse.

XCVI.

HEu frutices eruca vorat, latet arbore Cossus,
Vndique bruchorum nubila densa volant.
Flos periit, teneris non hæret gemmula ramis,
Nec pyra September, poma nec ulla dabit.
Sic gemit Oeconomus, cultrum mox sumit acutum,
Et simul hoc frondes colluviemque secat.
Noxia stirps texto quod circum obducitur ovo
Vel pede proteritur, vel datur esca foco.
Este homines frugi, fruges ne subtrahat ille,
Plectere vos vermes qui quoque verme potest.

Exundatio aquarum.

Nocuus sic plectitur ignis ab undis.

XCVII.

VEL fracta fluvios effudit Aquarius urna,
Abrupit tumidum vel sua fræna mare.
Vasta repentinis tumulantur fluctibus arva,
Jamque tumente latet collis & arbor aqua.
Jamque rapit validus suffossa mapalia torrens,
Innocuas pastor mergitur inter oves
Oppida, quin totas aufert cum civibus urbes,
Collectis subito quod ruit æquor aquis.
Scilicet Idalias toties quibus æstuat orbis,
Sic bene diluvii temperat unda faces.

Incendium.

Dant menti incendia lucem,
Qua mundi videat nihilum.

XCVIII.

QVi latuit, tectis se publicus explicat ignis,
Amplius haud fuis flamma domatur aquis,
Mobilis in ventos hoc æstu extenditur aer,
Auget hic, & totas dissipat urbe faces.
Fit fuga, desertas Vulcanus possidet ædes,
Et male fors partas depopulatur opes.
Arcta cui fuit ampla domus, jacet Irus in agro,
Cui toga vilis erat byssina, nudus abit.
Esse meros cineres aulæa, palatia, luxum,
Vindice mortales sic docet igne Deus,

Terræ motus.
Nec terra scelestum
Vult sibi ferre gravem.

XCIX.

TVribas fons reddit aquas, mus profilit antro,
Obfuscatur nubes pulverulenta diem,
Mira rotatur vertigo caput, jam pendula clangunt
Turribus æra, tremunt tecta, movetur humus.
Qui valet, hic celeri petit arva patentia cursu:
Corruit urbs, inter marmora nulla salus,
Sæpe tamen patulus fugientem sistit hiatus,
Et tumulum vivis alta vorago parat.
Quam grave sit scelerum mortales discite pondus:
Pressa sub hac etenim mole fatiscit humus.

Ad Lucan. lib. 1.
Mundi negocia.
Est, cui nil coelum debet, labor irritus omnis.

C.
HÆc, quæ mundus agit, tibi parvula monstrat imago,
Nempe tenet cunctos anxia cura lucri.
Hospes ab extructis sibi comparat ædibus aurum,
Institor a variis mercibus auget opes,
Alter agros, alius vites, ille excolit hortos,
Quis sua pro numis bajula terga locat.
Hunc quoque, qui tot equis ad Regum ducitur aulas,
Tecta premit meriti sollicitudo sui.
Gratias nemo, sed heu frustra quot ubique, laborant.
Cælum, ni merces sit tua, sine cares.